

Hurriyat

Mustaqil gazeta

Шавкат МИРЗИЁЕВ:

Глобаллашув шароитида миллий тилимизнинг софлигини сақлаш, унинг лугат бойлигини ошириш, турли соҳаларда замонавий атамаларнинг ўзбекча муқобилини яратиш, уларнинг бир хил қўлланишини таъминлаш долзарб вазифа бўлиб турибди.

(Президент Шавкат Мирзиёевнинг ўзбек тилига давлат тили мақоми берилганининг ўттиз йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги нутқидан).

Gazeta 1996-yil dekabr dan chiqa boshlagan ★ Elektron manzil: gazhurriyat@mail.ru ★ www.uzhurriyat.uz ★ 2020-yil 25-noyabr, chorshanba ★ № 42 (1206)

МУШУК МУРИЛЛАЙДИМИ Ё ХУРИЛЛАЙДИ

Хар ишнинг ўз устаси бўлади, хар соҳанинг пири. Одам ишни шогирд тушиб ўрганади, йиллар давомида устоз даққисини эшитиб маҳорат касб этади. Ахйир, бир хунарнинг етук вақилига айланади, устози унга фотиҳа бергач иш бошлайди. Биз эса хар мақомга йўрғалашга тушади. "Пуллик мактаб очмоқчиман, лицензия беринлар"; "шифокорлик қилгим келади, ижозат керак", деган билан шу ишлар бўлиб қоладими?

⇒ 3-бет

"ПАХТА ҚҲЙИШ" ҲАМ ЭВИ БИЛАН-ДА...

Бутун бошли нашрни "Ҳокимнинг 40 кунни" деган биргина мақола билан тўлдириб, газета чиқаришни қардан ўргангансиз? Президентларга ҳам бунчалар бағишлов бўлмас-ов.

Барака топгур, сал қўйиб берайлик, 40 кунлик ҳоким ҳали... Бироз ишласин, ўзини кўрсатсин, ишончли оқласин! Кейин кўкларга бир чиқазиб қўйсангиз, бўралатиб сўксангиз ҳам, ўзи ерга тушмайди...

⇒ 4-бет

СОКИН ТУЙГУЛАР ТУҒЕНИ

Ҳикоядаги ота-болалар тўқнашуви фақат турли ёшдаги одамлар қарашларининг қарама-қаршилиги эмас, аслида даврнинг, жамиятнинг зиддиятлари эканлигини уйлаймиз. Боланинг мактабда домлардан эшитганлари, кўрганлари, китобларда ўқиганлари ўз ҳаётида кечаётган воқеалар зиддиятга киришади. Уларни англашга ҳаракат қилади. У шу зиддиятлар оламида улғаяди.

⇒ 5-бет

АНЖУМАН

Мақсад аниқ, ҳаракатда ҳамоҳанглик бўлсин

Ўзбекистон Журналистлари ижодий уюшмаси Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Мақамасининг Давлат тилини ривожлантириш департаменти, Ўзбекистон Республикаси Президентини Администрацияси ҳузуридаги Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлиги, Андижон вилоят ҳокимлиги билан ҳамкорликда ташкил этган навбатдаги минтақавий конференция "Давлат тилини ривожлантириш, унинг нуфузи ва мақоми остида журналист бурчи ва масъулияти" мавзусига бағишланди.

Конференциянинг кун тартиби давлат тилининг такомиллашувида бугунги кун журналисти нимага эътибор қаратиши лозим, айниқса, телевидение, интернет сайтларида фаолият олиб бораётган ҳамкасбларимизнинг ўзбек тилига бўлган шахсий дахлдорлик туйғусини ошириш, бу борада адабий сўзлашув меъёрлари, лугатшунослигимиз олдида турган қатор масалаларга қаратилди. Зеро, мақсад аниқ бўлса, илгари сурган вазифаларимиз ҳам осон ечим топади.

Биз манзилга етиб бордик ва масъул вакиллар ҳамда Андижон вилоятида фаолият олиб бораётган ҳамкасб-журналистлар билан Президентимиз ташаббуси билан барпо этилган Муҳаммад Юсуф номидаги ижод мактаби сари йўл олдик.

"Бу опа шу мактаб директори Шоҳистахон Нурматова бўлади-лар, опа бу йил давлатимиз раҳбари томонидан "Соғлом турмуш" медал билан мукофотланди", — деди Ўзбекистон Журналистлари ижодий уюшмаси Андижон вилоят бўлими раиси Назиржон Саидов. — Шоҳистахон опа пойтахтдан меҳмонлар келишар экан деган хабарни эшитгандан бери ижод мактаби ўқувчилари фаоллар залида бизни кутиб туришганиларини айтиб, йўл бошладилар.

Киришимиз билан залда баҳру байт бошланди. Ўқувчилар томонидан элимизнинг ардоқли шоири Муҳаммад Юсуфнинг "Нечун куллуқ қилмай Андижонга мен...", "Мен дунёни нима қилдим, ўзинг ёруғ жаҳоним", "Ватаним" сингари шеърлар кўтаринки руҳда ўқилди.

Кейинги пайтларда, асосан, халқаро можаролар, космосга парвоз, буюқ қурилишлар, шов-шувли воқеалар ҳақида кўпроқ гапирлиб, замондошларимиз: одам (физиологик мавжудлик сифатида) ва инсон (ижтимоий мавжудлик сифатида) тўғрисида кам фикр юритилган бўлиб қолди. Ҳисоботлар, мақолалар гиж-гиж рақамлар билан тўла, уларда одам меҳнатининг симфонияси, инсон ички кечинмаларининг тўғёнлари деярли учрамайди. Аслида, астрономлар ер ўзи атрофида айланади, дейдилар. Файласуфлар эса ер инсон атрофида айланади, яъни инсон коинот гултожи, дейдилар. Албатта, биринчи қараш соф илмийликка асосланган бўлиб, дунёни мантиқий тафаккур орқали тушунишга йўл очади, иккинчи мушоҳада эса афкор омманинг ҳар бир аъзосини шу қавм (одам, инсон) вакили сифатида борлиқни образли тафаккур билан идрок этишга ундайди. Биринчи йўлдан борган олимлар ва ҳақимлар моддий оламнинг минг турли ўзгаришларининг ички қонуниятларини кашф этдилар ва оқибатда инсон коинотга парвоз қилди, бошқа оламшумул кашфиётлар юзага келди. Иккинчи йўлдан борганларга майдон яна ҳам кенг эди, негаки, тафаккур забт эта олмаган кенгликларни хаёл кашф этиш қудратига эга эди. Шунинг учун баъзан илм ожизлик қилган ўринларда хаёлга, фантазияга мурожаат қилинади. Хаёл эса ер куррассани қафтимизда бир дон аenor каби намоеён этиш қудратига эга.

НУҚТАИ НАЗАР

ҚАЛЪ БЕДОРЛИГИ

Буюқ Уйғонишга олиб боради

Ернинг яралиши ва унинг Галактикада намоеён бўлиши миллиард йиллар билан ўлчанади. Биз буюқ Хаёл қудрати билан бу миқдорни инкишоф эта оламиз ва айтмоқчи бўлган фикримизни шу ўлчамда акс эттирсак, моҳият ёрқинроқ намоеён бўлади, деган тухтамга келдик. Шундай қилиб, энг одми йўлдан бориб, Замон – Макон - Инсон ул-

лигини назарда тутиб мулоҳаза юритсак, дастлаб ҳали хаёл ҳам қамраб олишга ожиз, яралиши олдида Куёш ҳам анча "ёш" бўлиб қоладиган Вақт (замон; ҳозирча бўшлиқ ҳолатида) мавжуд эди. У "бордан йўқ бўлмайди, йўқдан бор бўлмайди", бу ҳикमत абадий мавжуд, қолаверса, у абадийликнинг айнан ўзи. Барча жараёнлар унда кечади,

яшайди — йўқ бўлади, қайтадан дунёга келади. Ҳали унинг қонуниятлари, қолаверса, мавжудлик ҳадди ва чегаралари ҳақида тўлиқ тасаввур ҳам йўқ. Ер одами қўлга киритган илмлар бошқа Галактикалар ҳам борлигини фарз қиларди, холос.

ГАПЛАШАДИГАН ВАҚТЛАР

КУРТАКДА ДАРАХТНИ КЎРМОҚ

ёхуд китобхон олдидаги масъулият туйғуси ҳақида шоир билан суҳбат

Бугун Адабиёт ҳақида, Шеър ҳақида, Китоб ҳақида гапириб одамни ўйлар гирдобига ташлайди. Бу тушунчаларнинг қиймати ҳам хақ наздида бироз султангадек туюлади. Шу учун китоб ёзаётган ва ўқийётган орасидаги руҳоний ришта бирмунча мўртлашганга ўхшаб кўринади. Бугун суронли бир даврда бу ҳолатларни шоир ёхуд ёзувчи қандай бошдан кечирмоқда? Унинг ўз замондошига айтмоқчи бўлганлари асаргача ёки асардан кейин қандай қиёфа касб этмоқда? Шу каби мулоҳазалар доирасида шоир, таржимон Вафо Файзуллоҳ билан суҳбатга чоғландик.

Суҳбатдошимиз ҳақида: 1963 йилнинг 27 июлида Қармана туманидаги, Тоғузсар қишлоғида туғилган. ТошДУ (ҳозирги Ўзбекистон Миллий университети) журналистика факультетида ва Москвадаги Адабиёт институтининг Олий адабиёт курсида таҳсил олган.

"Хут" (1993), "Хабарсиз севинч" (1997), "Ману лаъза" (2000), "Жон йўли" (2008), "Азалий гушса" (2013), "Оқ лойлак", "Қоядаги дафтар" (2020) шеърли, "Чақмоқ ёруғи" (2012) насрий китоблар муаллифи. Ижодидан намуналар хоржда нашр қилинган. Ф. Кафканинг "Жараён" романини, "Отамага хат" эссесини, М.Метерлинкнинг "Сўқирлар" драмасини, Г.Г.Маркеснинг "Толқоникка ҳеч қан хат ёзмайди" қиссасини, Х.Борхес, К.Хамсун, Р.Акутагава, Ч.Айтматов ҳикояларини, Ш.Бодлер, П.Верлен, А.Рембо, И.Буни, Н.Гумилев, И. Бродский ва М.Цветаева шеърли туркумларини ўзбек тилига таржима қилган.

— Бугун дунё, замон жуда тезлашиб, "иччамлашиб", ахборотлашиб бормоқда. Ана шун-

дай паллада шоир, ёзувчи нима қилмоғи керак? — Дарҳақиқат, бундай тезлашув, ахборотлашувни инсоният шу пайтагача ҳеч қачон бошидан кечирмаган. Асрлар давомида бир хил тарзда кечган ҳаёт бугун афсонадай туюлади. Вақтда барака бўлган. Эндиги жараёнларда эса воқеа устига воқеани, ахборот устига ахборотни қалаштириб кишини шошириб қўймоқда, чалғитмоқда ҳам, бир зум ўтмасдан эса талай ҳодисотлар эскириб, унутилиб кетаяпти. Бир воқеликни идрок қилиб бўлмасдан иккинчиси кўз-кўзлашга ўтилади, бу тигизлик ва тезкорлик, алмашувнинг пайдар-пайлиги ҳатто руҳиятни ҳам чарчатиб, унинг ҳаловатини сўриб олмақда. Бироқ буларнинг ҳаммасига қарамай, азалий кадрят ва мезонлар, кўшнинг чиқиси ва ботиши каби инсоннинг қисмати, Ҳақнинг амри ва қайтарилари ўша-ўша. Сирдан шакли-шамойили ўзгачароқ товлангани билан моҳиятан ўзгармаганига иймон келтирасиз. Фақат буни ботинан сезмоқ, фарқ қилмоқ, англамоқ мушкуллашганига иқдор бўлмасдан илжой йўқ.

ОҒРИҚ

1989 йилнинг 21 октябрида мамлакатимизда "Давлат тили ҳақида"ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг қабул қилиниши кўпчилик учун кутилмаган, лекин халқимизнинг асрий орзуси ушлаган кун бўлган эди. Истиқлолга эришганимиздан кейин эса ўзбек тили давлат тили сифатида устувор имкониятларга эга бўлди. Аммо ...

Пандемия туфайли карантин чоралари белгиланишидан олдинроқ эди. Ўлкамизга сайёх сифатида келган испаниялик журналистлардан бири билан танишиб қолдим. Исми-шарифи Федерик Гарсия, Ўзбекистонга биринчи келиши экан. Биргаликда Тошкентнинг гузал ва тарихий жойларини айландик. Кейин у Самарқанд, Навоий, Бухоро, Хивага сайёҳат

Ўпка ёки Калтапўстин деган жойни-чи, биласизми?

қилди. Икки ҳафтадан кейин яна Тошкентда учрашдик. Унинг сайёҳ таассуротлари бир олам эди. Кўрганларини завқ-шавққа тўлиб гапириб берди. Фақат сўз орасида "Нима, сизларда рус ва инглиз тиллари ҳам давлат тили

ҳисобланганими?" — деб сўраб қолди. Табиийки, унга ўзбек тили давлат тили эканлигини, барча ишлар ўзбек тилида олиб борилишини, шу билан бирга юрти-мизда рус ва инглиз тилини ўрганишга эътибор берилишини

айтдим. "У ҳолда шаҳарларингиздаги корхоналар, дўконлар, маиший хизмат уйлари номлари, рекламапарнинг аксарияти нега рус ва инглиз тилларида ёзилган?"

ШУНДАЙ ДЕДИ

Танзила НОРБОЕВА, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенати раиси:

Сенат ва Қонунчилик палатасининг ялли мажлисида шу масала бўйича вазирларнинг ҳисоботларини эшитамиз. Нима учун президент ислохотлари жойларга етиб бормаяпти? Мана шу саволга жавоб олишимиз керак. Мутасаддилар жавоб берсин. Маблағдан муаммо йўқ-ку? Ҳеч қандай муаммо йўқ. Нега у (газ ва электр энергияси) жойларга етиб бормаяпти? Нима учун халқ биздан норози? Биз буни тез кунларда кўриб чиқамиз. Биз ялли мажлисни ҳам кутиб ўтирмаймиз, тезда ахборот берамиз. Давлат раҳбарига албатта бу масала бўйича ахборот берамиз.

Манба: Kun.uz

Ҳасанқовок қишлоғи қаерда?

Ўпка ёки Калтапўстин деган жойни-чи, биласизми?

1 Уларни ўзбек тилида ёса бўлмайди? Тил ўрганиш учун бундай қилинмайди. Бу давлат тилига, миллатга, халққа нисбатан ҳурматсизлик, бизда эса хиёнат ҳисобланади, деди у.

Меҳмон ҳақ эди. У биз ҳар кун кўп марта-лаб юзма-юз келадиган, ахборот ва матбуот саҳифаларида доимо бонг урадиган, аммо ҳаётда амалий ёчим топилмаётган жиддий муаммага эътиборни қаратганиди. Тошкент шаҳрининг хоҳлаган кўчасидаги ёзувларга — хусусий корхоналар, баннерларга бир назар ташланг. Ҳар қадамда “Beauty salon”, “La Perla Cosmetics”, “Golden River”, “Dark hall”, “Elegant”, “Creative Master”, “Viva”, “Savio”, “Star Med Center”, “Avisa Med Servis”, “Salus Vita” ларга дуч келасиз. “Mini market”, “Pich market”ларнинг эса сон-саногани йўқ. Шулар қаторида аксарият биололарнинг пештоқлари “Дверь”, “Центр обуви”, “Учебный центр”, “Подготовка абитуриентов”, “Языковые курсы”, “Дошкольное обучение”, “Зеленый базар”, “Срочное фото”, “Цветная печать” каби рус тилидаги номлар билан безалган. Ошхоналар номи ёнидаги “миллий таомлар”, “мульти таомлар”га, палов деган ном “плов”га айланган. Юрти-мизнинг “Ўзбекистон” деб аталган гўзал номи эса “Ўзбекистон”га айланб улгурди.

Эндликда инглиз, рус тилидаги номлар ёнига немис, француз, корей, хитой ва бошқа тиллардаги турли-туман атама-лар ҳам келиб қўшилмоқда. Хуллас, пойтахтнинг хоҳлаган кўчасига кирсангиз, 50-60 фоиз хорижий тиллардаги, 30-40 фоиз ўзбек тилидаги номларга, атама-ларга, шорларга дуч келасиз. Узингизни Тошкент шаҳри кўчаларида эмас, Париж, Лондон, Москва шаҳарлари кўчаларида юргандек ҳис қиласиз. Гўё юртимизда ўзбек тили эмас, бошқа тиллар давлат тилига айлангандек таассурот туғилади.

Нафсиланбўрини айтганда, бундай афсусларни ҳолат нафақат мамлакатимиз пойтахтида, балки республикамизнинг барча вилоятлари, улардаги шаҳарлар, туманлар марказлари ва қишлоқларда ҳам давом этмоқда. Турли жойларга борсангиз кўп-кўп “СНР GOLD EXCLUSIVE”, “La Femina”ларни, ўнлаб “Ravnaq Textil”, “Лавида траст”ларни, юзлаб “Траст инвест”, “Глобал”, “Elizabeth industrial Softely”, “GREEN AGRO EXPORT”ларни ва бошқа гаройиб номларни кўрасиз. Яқинда Хива шаҳрига бордим. “Ичон қалъа”да сайёҳлик тизими учун яратилган имкониятларни кўриб хурсанд бўлдим. Афсуски, бу ердаги ресторо-лар, маиший хиз-мат уйлари, хусусий меҳмонхона-лар номларининг аксарияти давлат тилида эмас, хорижий тилларда битилган. Гўё “Ичон қалъа” ўзбекистонда эмас, Европада фаолият юритаётгандек. Ёки республикамизнинг олис нуқта-сидаги қишлоқлардан бирида тадбиркор ака-миз дўконини “Rich market”, ошхона-сини “Schloss”деб номлабди. Ундан бу номларнинг маъносини сўрадим. “Билмайман, — деди у. — Бу номлар кўзимга чиройли кўринди. Ёзиб боргандим. Юқори ташкилотлар тасдиқлаб беришди. Шундан кейин номларни ёздириб кўзавердим”.

Мана, сизга жойларда давлат тили ҳақидаги қонунга “эътибор”, ана сизга она тилимизга нисбатан “муносабат”, “хурмат-эҳтиром”. Собиқ шўролар даврида юртимизда бирор янги корхона, муассаса, майдон ёки кўча барпо этилиб, унга ўзбекча ном бериш тақдирини айтганда, бундай тақдир билдирганлар миллатчилигида айбланар, ўша барпо этилган янги маскан ёки ташкилот рус тилидаги ном билан аталарди. Энди эса мустақил мамлакатимиз, ўзбек тилига давлат тили мақоми берилган. Кўп-кўп янги корхоналар, иншоотлар, маиший хизмат уйлари, муассаса-лар кураямиз. Бироз бизга уларга ундай ёки бундай ном бер, деб буйруқ бериб беришди. Лекин биз ўз хоҳи-шимиз билан юртимиздаги янги масканларни хорижий ном-лар билан атаб ётибмиз. Оёғимиздаги занжир ҳеч ёчим-лаётганига ачинасан киши.

Эътибор беринг, бугунги кунда ўзини ишбилармон атайдиганлар шахсий маблағларига ресторо-ан, маиший хизмат уйи, дорихона, дўкон, кичик муассаса ёки бирор хусусий корхона, фермер хўжалиги шифохона ва хожа-зо-ларни барпо этмоқда. Уни хоҳлаган хорижий номда атаб хўжатлаштирмоқда. Хорижий номда аталган янги масканларнинг, корхоналарнинг низо-мларини эса республикамизнинг тегишли вазирлиқлари, вилоятлари, шаҳарлари, туманларида фаолият юритаётган мутасад-дилар ҳеч бир қаршилликсиз рўйхатдан ўтказиб бермоқда-лар. Албатта, келишув асосида.

Шундай экан, хусусий муассасаларга қўйилаётган бун-дай номлар тўғрисида, давлат тили қонунига амал қил-маслик ҳолатлари ҳақида ишбилармонларни кўтаринг, давлат ташкилотларида ўтирган мутасаддилар ҳам ўй-лаб кўришмайди. Гўё ном ажнабий бўлса, одамлар ко-ву-шини кўтариб чопиб келадигандек, нафақат мутасадди-лар, ҳатто уларнинг фаолиятини назорат қиладиган ви-лоятлар, шаҳарлар, туманлар, вазирлиқлар раҳбарлари ҳам бу муаммага мутлақо эътибор қаратаётгани йўқ. Жой-ларда ном қўйиш билан боғлиқ давлат тили қонунчи бузи-лишлари йилдан-йилга болалаб бормоқда.

Бундай жараёнда, миллатимизга зид бўлган турли фи-крларнинг, ажриқ каби ер ёриб чиқиши турган гап. Ўтган йили бир гуруҳ кимсаларнинг “Ўзбекистонда бир тили эмас, икки тили давлат тилига айланмайлик”, деган тақлиф билан чиқишлари ҳам юртимизда Давлат тили ҳақидаги қонунга тўла амал қилинмаётганини кўр-сапти. Бу тақлифга зиёлиларимиз кескин қарши чиқди-лар. Бу яхши, албатта! Лекин амалда-чи? Ахир амалда жойларга, масканларга, ҳатто бир-икки тилда эмас, тўрт-беш тилда ном бериб ётибмиз-ку! Бу тўрт-беш тил қону-ний асосга эга бўлганда ўзбек тили давлат тили эмас де-гани эмасми?

Айни пайтда давлат тилига эътиборсизлик, унга амал қилмаслик, она тилимизга ҳурматсизлик нафақат бугунги ёзув маданиятимизда, балки оғзаки мулоқотлар, кунда-лик фаолият тарзимида ҳам яққол сезилиб туради. Бунга истаганча мисол келтириш мумкин. Яқинда вилоятлар-дан биридаги саноат маҳсулотлари ишлаб чиқарадиган кўшма корхонада бўлдим. Корхонада хитойлик мутасад-сислар ҳам ишлар экан. Улар билан сўхбатлашши мақса-дида таржимонга мурожаат қилдим. Таржимон “Улар рус тилини билишди, бемалол гаплашаверинг”, деди. Хи-то-йликлар билан сўхбатимиз рус тилида бўлди. Сўхбат якунида улардан “Бу тилин қаерда ўргандингиз?” — деб сўрадим. “Шу ерга ишга келганимиздан кейин ўргандик”, дейишди. “Ўзбек тилини ўрганиш қийинми?” — сўрадим улардан. “Йўқ, қийин эмас, — дейишди улар. — Лекин бу ерда рус тилида гаплашади. Шу сабабли бу тилини ўр-ганишга мажбур бўлдим. Ўзбек тилини билишга қизиқа-миз. Аммо жонли мулоқот қиладиган одам йўқ”. Уятдан ер ёрилмадию, ерга кириб кетмадим. Наҳотки, ўзбекистон-даги корхонада ўзбек тилида мулоқот қиладиган одам бўлмаса, ўзбекман деган ҳар бир фуқарога, яъни фақирга уят эмасми, бу.

Корхонада ишлайдиганларнинг миллий тарихи билан қизиқдим. Уларнинг 90 фоизи миллатдошларимиз экан. Мен бу ҳолатни нима деб шарҳлашни билмайман. Бар-бир го-ялар курашида миллий руҳ голиб келади. Бунга вақт керак.

Тошкентда бўлаётган халқро аюанманларда, теле-экранларда хорижлик элчиларнинг, олимларнинг, сай-ёҳларнинг ва турли касб эгаларининг ўзбек тилида ра-вон гапираётганини кўриб, тилимизнинг жозибасидан, унинг халқро микёсда эътироф этилаётганидан, бошқа халқлар вакилларининг хурмат-эътиборидан қалбимизда гурур, ифтихор уйғонади. Тилимизга нисбатан бундай эътиромдан фахрланамиз, аммо мамлакатимизда 50-60 йил, ҳатто бугун умр яшаб, ўзбек тилини мутлақо бил-майди-ганлар, ростки, билишни истамайди-ганлар, давлат тилини писанд қилмайди-ганлар борлигидан кунглимизда оғриқ пайдо бўлади.

Бунга, биринчи навбатда, ўзимиз айбдоримиз. Бизнинг меҳмондўстлигимизни, тавозеимизни кимлардир мутелик деб тушуноқда. Қўлимизни кўксимизга қўйиб саломлаш-сак, улар бош эгиш деб билмоқда Келинг, ўз она тили-мизни, аввало, ўзимиз хурмат қилайлик. Бугун ўлкамизда одамлар ўртасидаги мулоқотларда, аюанманларда хори-жий тилларнинг устувор бўлиши, юртимиздаги ташкилот-

лар, муассасалар, фермер хўжалиқлари, корхоналарга чет тиллардаги номларнинг қўйилиши давлат тили ҳақи-да қонунчи менсимаслик билан бирга, тилимизга нисба-тан ҳурматсизликнинг амалий кўринишлари ҳамдир.

Шундай пайтда ўз-ўзидан савол туғилади. Хўш, ижти-моий ҳаётимизда давлат тили тўғрисидаги қонун билан боғлиқ бундай камчиликларнинг юзга келаётганини мамлакатимизнинг қонун чиқарувчи органи — Олий Маж-лис Қонунчилик палатаси ва Сенатидошлар, қонунлар ижроси билан шуғулланадиган Вазирлар Маҳкамасидаги-лар билишмайдими? Билишди! Нега улар жим?!

Бу хусусда ҳақ ва адл сўзни айтиш яна Президентим-из зиммасига тушди. Ўтган йилнинг 21 октябрида ўзбек тилига давлат тили мақоми берилганлигининг ўттиз йил-лига бағишланган маросимдаги маърузасида мамлака-тимиз раҳбари “Давлат тили ҳақида”ги Ўзбекистон Рес-публикаси Қонуни асосида юртимизда қўлга киритилган ют-уқ ва камчиликларга ҳақоний баҳо берди.

“Юртбошимиз: “Давлат тили масаласи миллий гоъми-зинг асосий тамойилларидан бири бўлиши зарур”, деган фикрни ўртага ташлади ва бу борада йўл қўйилаётган камчиликларни кескин танқид қилди. “Афсуски, — дей-ла-ди маърузада, — жамоат жойларида, кўчаларда, бино-лар пештоқида топонимик белгилар, турли лавҳа ва ре-кламалар қўпинча хорижий тилларда, маънавиятимизга ёт мазмун ва шаклларда акс эттирилмоқда. Бу давлат тили талабларига, миллий маданият ва қадриятларимизга бе-писандликдан, умумий саводхонлик даражаси эса тушиб кетаётганидан далолат беради”.

Айни шу маърузада: “Ҳар биримиз давлат тилига бўл-ган эътиборни мустақилликка бўлган эътибор деб, давлат тилига эътиром ва садоқатни она Ватанга эҳтиром ва са-доқат деб билишимиз, шундай қарашни ҳаётимиз қонда-си айлантиришимиз лозим”, деган сўзлар ҳам алоҳида таъкидланди.

Давлат тили ҳақидаги қонунга амал қилмаслик ҳо-лати ёхуд бу соҳадаги камчилик фақат корхоналарга, муассасаларга ном бериш, рекламаларни ёзиш жа-раёндагина эмас, жойларнинг топонимик номларини белгилаш борасида ҳам кўзга ташланади. Бир гал Са-марқанд вилоятига хизмат сафари билан борганимда Нуробод туманида ажабтовур ҳолатга дуч келгандим. Туман маркази Нуробод шаҳарчасидан фарб томонга бораверишда бир қишлоқ бор экан. Йўлнинг чеккаси-да бетонли кўрсаткича қишлоқ номи битилган: “Мусо қоқ”. Кўрсаткичнинг иккинчи томонида шу ном рус ти-лида “Муса как” деб ёзилган. Чаласаводлик сабаб “Мусо қоқ” қишлоғи рус тилида “Мусо қандай?” қи-шлоғи айланб қолганди. Олимларимиз, соҳа мутасад-дилари қачон эътиборли бўлишаркин-а?!

Маълумотларга кўра, географик объектларни номлаш ва уларни ўзгартриш масалалари бўйича баъзи ҳуду-дий комиссияларнинг аҳоли пунктлари ва аҳоли пунктла-рининг тарихий қисмларини номлашдаги фаолияти та-лаб даражасига мутлақо жавоб бермас экан. Масалан, Андижон вилоятида ҳудудий комиссия тавсиясига муво-фиқ Ҳасанқовок, Асфалъ, Гараж, Стадион, ДАН орти, Хи-рабек, Чойфуруш каби аҳоли пунктлари пайдо бўлибди. Жиззахда эса янги турар-жой масканлари Жанон, Пу-чугой, Чақир-Чукур сингари номларни кўриб, ол-а, Қалам қоши йўқимкин, деворганингни билмай қолсан.

Самарқанд вилоятидаги комиссия аъзолари эса ном қўйишда ҳаммадан ошиб тушган. Вилоятда Чигирт-кали, Ўпка, Тентак, Энамяхши, Дамқорин, Кампирўлди-булоқ, Галақасооб, Йўғонтаёқ, Райимқулқуса, Калтапў-стин, Мирзабачча каби номдаги аҳоли пунктларига қараб қулишининг ҳам, йиллашининг ҳам билмайсан. Сурхон-дарёдаги аҳоли пунктларига эса Қизил дехқон, Газқўча, Химия, Шағал, Пуштиварақ, Кекирдак сингари янги ном-лар берилибди. Бундай “антиқа номлар”ни кимлар ўйла-б топар экан-а?!

Уз-қу, саводсизлик, нодонлиқнинг чегараси йўқ экан-да! Шуларни эшитиб, кўриб, ўйлаб қолсан, наҳотки, бугунги кунда янги жойларга шундай ном-лар бериш мумкин бўлса? Агар улар объектларга берилган эски номлар бўлганида ҳам бу номларни давр талаб нуктаи назаридан янгиликларга алмашти-риш керак-ку! Ахир эндликда ашаб турган қишлоқлари-миз Қизил дехқон, Ўпка, Тентак, Йўғонтаёқ, Галақасооб, Дамқорин каби номлар билан атаб бўладими? Ёки овул-ларимизга Пучугой, Жанон, Мирзабачча каби номларни бериш уят эсасми? Бундай ҳолатлар “Давлат тили ҳақи-да”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига, ҳамда урф-о-датларимиз, аънаъларимиз, тарихий қадриятларимизга ҳам мутлақо зиддир.

Шунинг учун эндликда географик объектларга ном берадиган жойлардаги ҳудудий комиссияларнинг фа-олиятини тубдан қайта кўриб чиқиш ва ўзгартриш керак. Мамлакатимиз Президентини “Миллий ўзгичиш ва му-стақил давлатчиликимиз тисмоси” деб аталган маъруза-сида бу масалага алоҳида эътибор қаратиб: “Жамияти-мизда тил билан боғлиқ энг кўп муҳокама қилинаётган, ҳақиқий эътирозларга сабаб бўлаётган мазву — бу жой ном-ларини белгилаш масаласи, десак, ҳато бўлмайди. Чунки ижтимоий объектларга ном бериш — бу шунчаки шахсий ёки хусусий иш эмас. Бу барчамизнинг ватанпарварлик ва маънавий савиямизни яққол кўрсатадиган ўзига ҳоқ ме-зондир. Бунга ҳеч қачон, ҳеч қачон унутмаслиги керак”, дея таъкидлаган эди.

Донишмандлар “Тил — миллатнинг кўзгуси” дея унга ниҳоятда улуг таъриф берганлар. Шундай экан, бу улуг-лик даражасига мувофиқ иш тутайлик. Миллатнинг тиниқ кўзгусига гўбор туширмайлик!

Камол МАТЌЌУБОВ.

ИЖОДИЙ САЁХАТ Водийдан эсган шабада

Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси ҳузуридаги Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлиги Фарғона вилояти ҳудудий бошқармаси ҳамда вилоят ҳокимлиги режасига кўра, вилоятда фаолият юритиб келаётган бир гуруҳ ОАВ вакиллари туманларда амалга оширилаётган бунёдкорлик ишлари билан танишиш мақсадида ишодий сафарда бўлишди.

Богдод туманида “Ишчи гуруҳ” ташкил этилган. Ҳокимликка 600 дан ортиқ фуқаролардан келиб тушган мурожаатлар айнан “Ишчи гуруҳ” аъзолари томонидан ўрганилиб, янги хонадонлар белги-ланган мезонлар асосида, яъни ёлғиз оналар, кўпчилик истиқомат қиладиган оилалар ҳамда имконияти чекланганлар учун ажратиб берилган.

Шунингдек, Фарғона вилоят ҳокими ташаббуси ҳамда фуқаролардан келиб тушган мурожаатларга жавобан, хусусий пудрат ташкилотлари томонидан туман-даги Гулистон йўлдош шаҳарчаси ҳуду-дида жами 21 та кўп қаватли уй-жой ку-рилиши кўзда тутилган.

Бундан ташқари, тадбир иштирокчи-лари туманда ташкил этилаётган янги боғни бориб кўрдилар. Тадбир сўнгига вилоят журналистлари Бағдод тумани хо-ким Алибек Турсунов билан бўлган мат-буот анжуманида уларнинг қизиқтирган саволларга жавоб олишди.

Маъруфа СОЛНЕВА, “Hurriyat” мухбири.

ҚУЛАЙЛИК Вақт мазмунли ўтади

Пандемия шароитида аҳолига, ай-ниқ, усмир-ёшларга қулайлик яра-тиш мақсадида Навоий вилояти ҳу-дудида 48 та болалар майдончалари қуриш ва 46 тасини таъмирлаш, 7517 метр квадрат пивдалар йўлақларига бетон қоплама ётқизиш, шунингдек, кўча ёриткичларини янгилаш ҳамда маъмурият урғуларини қиш маъсулуга тайёрлаш учун маҳаллий бюджетдан қарийб 5,3 миллиард сўм малаба ажратилган эди.

— Ҳозирча туман ва шаҳарларда 43 та болалар майдончаси қурилиб, фойда-ланишга топширилди. Айни кунда Учқудуқ туманида 5 та болалар майдончасининг қурилиши якунланган арасида, — де-йди “Кўп хонадонли уйлар, иссиқлик таъ-миноти объектларини қуриш бўйича инжи-рининг компанияси” ДУК вилоят филиали бошлиғи Анвар Бўриев.

Шу қунарда мазилли дастурга асо-сан Навоий вилояти ҳудудида пивдалар йўлақларига бетон қоплама ётқизиш, кўча чирокларини ўрнатиш ҳамда ирри-гация тармоқларини тўлиқ таъмирлаш ишлари ниҳоясига етай деб қолди.

Оттабек АСЛОНОВ, Навоий вилояти.

ИБРАТ

Дарҳақиқат, шундай одамлар бўла-дики, бир ишнинг, бир касбнинг бошини тутдим, унга бутун борлигини бағиш-лайди. Ҳабибулла домла ҳам ана шундай инсонлардан. Туманда намунали мактаб бор, деб кўп эшитгандим-у, аммо бориб кўриш насиб қилмаганди. Хизмат юзаси-дан туман халқ таълими бўлимида бўл-ганимизда, мудир Ўткир Орипов: “Агар вақтинча бемалол бўлса, бир ибратли манзил бор эди”, деб қолди. Розилик билдирдим.

Туманинг чекка мактабларидан би-рига борганимизда шаҳардаги қолши-майдиган шароитни кўриб, очиги қойил қолдик. Бунақаси пойтахтда ҳам кам уч-райди.

— Биласизми, айримлар ўзи ишлайдиган фан кабинетини талаб даражасида жиҳоз-лашга ҳам ҳафсала қилишмайди. Устоз Са-марқанд давлат университетининг тарих фа-кулъетини туғатиб, шу мактабга келгандан буён ўзи туғилиб ўсган тоғли ҳудуд ўтмиши ва бугунини акс эттирувчи мулоқот қи-лишим керак, деб юрарди. Гулобод қишлоқ оқ-соқоллари, дўстлари билан маслаҳатлашди. Аммо 1981 йили Шўрчи туманидан янги Ол-тинсой тумани ажралиб чиқди. Бу ҳам усто-знинг эзгу ишларини бироз орқага сурди, — дейди мактаб директори Аминжон Абдуали-мов. — Хуллас, кўпчилик бу тақдирга бош қўшди. Йиллар давомида қурилиш материал-лари тўпланди. Ҳабибулла ака ўзи ва қишлоқ усталари ёрдамида сиз кўриб турган музей қу-рилишини бошлади. Ниҳоят, бино қурилиши битган устоз Шўрчи, Денов, Олтинсой туман-ларидаги чет қишлоқлардан 2-3 минг йиллик тарихга эга бўлган осори-атиқаларни йига бошлади. Уларнинг кўпчилигини ўз шахсий жағфармаси ҳисобига сотиб олганини ҳам биламиз.

Мутақаллимизнинг илк йилида макта-бимиз қошида ташкил этилган музей расман очилди. Энг муҳими, шу пайтгача 3 мингга яқин нодир экспонат тўпланди. Бугунги кунда усто-зимиз ташкил этган бу музей нафақат макта-бимиз жамоасининг, Гулобод қишлоғининг, балки бутун олтинсойликларнинг фаҳрига ай-ланди.

Биз музей залларини айланб ундаги экс-

понатларни кўздан кечирар эканмиз, бир ки-шининг бунча ишларни амалга оширишга қан-дай вақт ва имкон топганлигига ҳайрон қолдик. Бу ерда тош ва бронза асридан бошлаб, то бугунги кунгача бўлган тарихий топилмалар, хўжатлар ўз аксини толган. Бу даргоҳ Сур-хон воҳаси тарихи ва келажагининг ажрал-мас бир бўлага сифатида унутилмас таассу-рот уйғотади. Музейнинг шифти эса шарқона услубда нақшкор безаклар ва устунлар билан жиҳозланган.

— Устозимиз тиниб-тинчимас инсон. У ки-шининг яна бир элга манзур бўлган иши музей-нинг орқа томонида 2-Жаҳон уруши қурбона-рига — 72 нафар олтинсойликлар хотирасига ёдгорлик ўрнатиши бўлди. Кўриб турганин-гиздек, уларнинг исми-шарифи, туғилган ва вафот этган санаси мармарга ўйиб ёзилган. Бундан ташқари, бизнинг 9-мактабда ўқиган ва афрон урушида ҳалок бўлган, ҳали 20 ёшга ҳам тўлмаган икки аскарга Ҳабибулла усто-знинг югур-юғури билан биост қўйилган. Бу на-рсаларга устознинг вақти ва анчагина маблағи сарфланди, — дейди шу мактабнинг маъ-навият ва маърифат ишлари бўйича директор ўринбосари Фарруҳ Назоров. — Энг муҳими, 2017 йил вилоятнинг собиқ ҳокими Эркин-жон Турдимов маблағ ажратишга кўмак берди ва музейни замонавий кўринишда капитал таъмирдан чиқаришга бош-қош бўлди. Му-зей юқори сифатли технологиялар билан жиҳозланди. Бу даргоҳга “Миллий қадриятлар ва ўлкашунослик тарих музейи” мақоми бери-либ, унинг расмий очилишида Э.Турдимов-нинг ўзи иштирок этди.

Бирор кун йўқки, мактабимиз қошидаги бу маскан ўқувчилар билан гавжум бўлмасин. Бу-гунги кунда мактабимизда 729 нафар ўқувчи 57 нафар ўқитувчи таълим-тарбия беради.

Уларнинг деярли барчаси Ҳабибулла Исма-туллаевнинг шоғирдлари ҳисобланади. Усто-зимиз тарих фанидан дарс ўтишда замонавий педагогик технологиялардан ташқари, ноанъ-анавий услублардан самарали фойдаланади. Ҳамкасбини мақтаяпти, деб уйламанг, у киши мактабларда тарих фанини ўқитиш бўйича 1500 дан зиёд тест саволларини тузиб чиққан. Дарс ишланмалари, “Тарих фанини ўрганишда мактаб музейларининг ўрни ва вазифаси” ус-лубий қўлланмаси вилоят педагог кадрлари қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш инсти-туту илмий кенгаши тавсияси билан чоп эти-либ, оммалаштирилган.

Халқ таълими аъlochиси Ҳабибулла Исма-туллаевнинг таржамаси ҳоли жуда оддий. У 1956 йилда Шўрчи туманининг Миршоди қи-шлоғида туғилган. 1979 йилдан буён ўзи ўқи-ган (собиқ 33-Мичурин номи) ҳозирги 9-мак-табда ўқитувчилик қилиб келади. 4 нафар кизи, 3 нафар ўғли, бир этак набиралари бор. Мак-таб қошидаги ўзи ташкил этган музей фаоли-ятини юритиш, ёшларга тарих фанидан дарс беришдан ташқари, ёшларга чақурувга қадар бошланғич тайёргарлик фанидан дарс беради. Бу борада ҳам яхши натижаларга эришганли-гини мактаб жамоаси ва туман халқ таълими бўлими масъуллари эътироф этишди.

Ҳабибулла аканинг сайё-ҳаракати билан мактаб жамоаси “Шунқорлар” ҳарбий спорт мусобақасига қатнашиб, вилоят босқинида биринчи, республика босқинида тўртинчи ўринни эгаллашган. У мутақаллимнинг 10 йиллиги кўркак нишони билан тақдирланган.

Сафар ОМОН, “Hurriyat” мухбири.

АНА ХОЛОС

Мушук муриллайдимми ё хуриллайди

Қайси ям йили таржимачлик муаммолари бўйича тайёрланган бир диссертацияни ўқиб беришимиз сўрашди. Салкам юз эллик бетлик иш билан танишиб чиқсам, ишонасизми, бир маҳаллар мен ёзган диссертациядан саҳифа-саҳифа кўчириб олибди-да, ундаги илмий-назарий гапларга бошқа мисолларни илова қилиб тайёрлабди азамат!

Ўзининг биронта ҳам янги гапи йўқ. Муҳокама чоғи бу иш тамоман кўчирма эканини айтсам, йиғилганлар ханг-манг бўлиб, диссертантга юзланди. Шоввоз йигит эса бизларга қараб, ажабланган кўйи, савол берди: "Нима, кўчириш мумкин эмасми?"

Ўшанда биз кулган эдик. Ҳозир эса бу оддий гап бўлиб қолди. Эпини қилганлар кўчирипти, "ҳой, ноинсоф!" деб товуш чиқарган одамнинг уни учиряпти. Инсоф нима дегани, бунинг маъносини биладиганлар кам қолди.

"Bookmedianashr" деган бир наشريёт очилди, гарчи номи чулчулча бўлса-да, яхши иш бошлаб, "Жаҳон бестселлерлари" деган рунда Толстой, Достоевский, Чехов каби адабиёт даҳоларининг асарларини пайдарпай чиқаришга тушибди, ҳатто лугатлар ҳам чоп эта бошлабди.

Косхийди, дейсиз, бошқа наشريётлар ҳам олди-қочди романлару, ўзи қашшоқ адибларнинг "қанча қилса одам бойиб кетиши" ҳақида пултолар китобларини ҳадеб чоп этавермай, мумтоз асарларга шунақа эътибор берса.

Ана шуларни мулоҳаза қилиб, "Bookmedianashr" босиб чиқарган А.Чеховнинг, Ф.Достоевскийнинг бир хилда "Энг сара асарлар" деб номланган китобларни кўзимни чирт юмиб туриб сотиб олдим.

Нега, ё шу пайтагча бу асарларни ўқимаганмидингиз, дейсизми?

Ўқигандик, аммо Чехов ҳикояларини Абдулла Қаҳҳор, Мирзақалон Исмоилий каби машҳур адиблар, Достоевский романларини эса Иброҳим Ғафуровдай қалам усталарининг талқинида хатм қилган эдик-да. Бу гап эса ҳали номи унча танилмаган Шаҳноза Асад отли аёл Чехов ҳикояларини, Гулчехра ва Гулбаҳор Азимова деган хонимлар эса Достоевский романларини ўқириштипти. Таржима илмида, мумтоз асарлар ҳар бир янги даврда янги нағмо билан ўқилади, деган бир кўзқараш бор. Қўрайлик-чи, бу ёш қалам аҳллари шундай даҳо адиблар асарларини бизга қай тахлит тақдим этишган экан?

Бироқ уйга оқибди, юпка ялтироқ муқоваларидида майда ёзувларини ўқига, ҳафсалам совиб кета бошлади. Бир китоб муқоваси тепасига "Покой и довольство человека не вне его, а в нем самом. Антон Чехов" деган иктибос рус тилида битиб қўйилибди. Ажабо, энди Шекспир асарларини ўқирсак, ўзбекча китоб муқовасига инглиз тилида, Руставелини чоп этсак – грузинча, Тагор китоби устига ҳиндча бир балоларни ёзиб қўйишимиз керакми? Ё япону ҳитойлар ҳам китоб муқовасига Абдулла Қодирийнинг бирон гапини ўзбек тилида дарж этишадиган бўлганми?

Шу муқованинг ўзидаги "Кучуқчали хоним" дегани нима бўлса экан? Ўзбеклар итнинг боласини кучуқ дейди, аммо кучуқча дегани... кучуқнинг ҳам боласинми? Қолаверса, от етаклаган кишини ўзбеклар "отли одам" дейди, кўй хайдаган кимсани "қўйли одам" деб қақирмайди, ўглини эргаштирган кишини "ўғилли киши" деб атамайди, бу – ўзбек тилининг табиига ёт. Ундан кўра, ярим аср аввалги таржимани такоррлаб, "Лайча эргаштирган хоним", деб кўзқолсак, нима қилади?

Сотишга сотиб олиб, тўпламдаги ҳамма ҳикояларни бир бошдан ўқиб лаззатланишга тоб-тоқатим етмади, азизлар. Аслида ҳам, бир бош узумдан бир дон чўқилаб кўриб, мазаматрасига баҳо бериш мумкин, ҳаммасини

ейиш шарт эмас. Мен бир маҳаллар раҳматлик Исҳоқ Раззоқов Чеховнинг "Человек в футляре"сини сарлавҳасиданок "Ғилоф бандаси", дея қойилмақом қилиб ўғирган ҳикояни деярли ёдлаб олган, бу асарни минг йилгача эскирмайдиган дурдона деб билардим. Шунинг учун дастлаб, ўша ҳикояни қидириб топдим. Қарангки, ё мен билмай минг йилни ўтказиб юборибман, ё... яна билмадим – Шаҳноза Асад бу ҳикояни ўртамийена, ёзилган битмаёқ унутлишга маҳкум асар даражасига туширибди-қўйибди. Гарчи у ҳам ҳикояга "Ғилоф бандаси" деб ном қўйган бўлса-да (топқирлиқни қаранг!), бўғида ҳикоядаги ҳар бир русча сўзни тилимиздаги биринчи маъноси билан алмаштириб — ағдариб-тўнтариб ташлабди. Чунончи, "ворчатся" деганини биласиз, "вайсамоқ", "нолимоқ" бўлади. Аммо вазиятга қараб, бошқа сўзлар билан ўғирши ҳозим, албатта. И.Раззоқов бояғи ҳикоядаги "Собаки ворчались" деган жумлани "Итлар хура бошлади", деб берган бўлса, янги чиққан мутаржимнинг талқинига кўра, "Итлар вайсай бошлаган" эмиш.

Ана, билдингизми, вайсақи итлар ҳам бўлар экан оламда! Чеховнинг ўзи тирик бўлганда, дарров тан бериб, "хе ўша, таржимангга чучурдим!" деб айтган бўларди-ёв. Яна бир мисолда эса "унинг ёнида оқ мушук кулаб бўлиб ётар ва муриллар эди", дейилади. Нимага десангиз, бу мушук русча китобда айнан "мурлика" қилар экан-да.

Йўқ, Жон-жонворлар ҳар тилда бошқача товуш чиқаради. Ўзбекимнинг ити вовулласа, рус ити "гавкать" қилади, ухлаётган мушук бизда хурилласа, рус тилида "мурлика" этади, шу ҳам – миллийликнинг бир кўриниши.

Мен рассом эмасман. Шунинг учун бу соҳадаги ҳар турли найранглардан беҳабарман. Аммо айтишларча, кейинги чорак асрдан бери айрим усталомлар бирон пейзаж учун табиат баргига чиқиб, мольберт ўрна-тиб, бўёқ тайёрлаб, чизиб ўтирмас экан-да, ўша манзарани фотосуратга олиб, уйда диапроектор орқали мато юзига тушириб, сурат устини бўяб, осонгина "шедевр" асар яратиша бошлаган эмиш... Шунақа пейзажни санъат асари деб бўлади, билмадим. Бояғи мутаржим хонимлар ҳам шу усулга ўтиб олишганми, дейман – ой сайин бир-икки романи ағдариб ташлаётибди!

"Bookmedianashr" мутаржимларининг ботри қалами шарофати билан ўзбек тилига ўристашлит жумлалар кириб келяпти. Масалан, "Телба" (Достоевский) романидаги мана бу телба-тескари жумлаларни ўқига, персонажларни жиннисанги бир кимса бўлса керак, деб ўйлаб қолдим. Ахир, уларнинг гапини эшитиб кўринг-а:

"Демак, гап шундай, мен сизни нега қақирдим: сизга таклиф билдирмоқчиман, менинг дўстим бўлинг" (488). Ё тавбандан кетай, бунақа сўзлаган кишидан кўра, этигини пойма-пой киийиб юрганлар соғроқ ҳисобланмайдими?

Яна ким билади дейсиз, эҳтимол бу таржиман аёлларнинг қўлида ҳамма нарсани сўзма-сўз таржима қилиб ташлайдиган бирон компьютер дастури бордир? Йўқса, ҳали тўрттагина ҳикояни ҳам ўғириб кўрмаган бу хонимларга шундай катта романларни ҳаш-паш дегунча, ўқувчи қўлига етувчи қилиб ўғирмоқ, шундай дилбар ҳикоялар гулзорини пайҳон қилиб ташламоқ осон бўлтирми? Компьютер дастури деганимки, ёдингизда бордир — "Темир хотин" пьесасидаги Аломатхон Қўчқоровнинг отини эшитгач, миясидаги лугатни ишга туширади-да, кўчқорни "қўйнинг эркаги" деб талқин қилади. У-ку, бир темир хотин эди, аммо бу таржималардаги талқин ўшандан ҳам бешбаттар эканини яна янги-янги мисол-

ларни пеш қилиб исботлаш шартмикин?

Ахир, ўзингиз айтдинг, бирон лугатда ўрсининг "тринадцатъ" деган сўзи бошқа тилга "ўттиз" (тридцать) деб ўғирилганини кўрганмисиз? Бўлар экан. "Кавказ асири" ҳикоясидаги Жилган ва Костилин деган рус асирларига ёрдам берган Дина – ҳечам ун уч яшар қизалоқ эмас, аслида ўттизини уриб қўйган жувон бўлиб чиқди. Ишонмасангиз, ўқиб кўринг:

"Прибежала девочка – тоненькая, худенькая, лет тринадцати и лицом на черного похожа. Видно, что дочь."

Ана буниси эса шоввоз таржимон хонимнинг қаламидан чиққан:

"Озгингина, нозиккина, ўттиз ёшлар атрофида бўлган қиз югуриб келди. У қорачандан келган татарга ўхшарди. Қизи бўлса керак".

Демак, қизнинг ёши ўн учда бўлиши — хато, Толстой оқсоқол янглишган бўлиб чиқди. Бунақа "тўғрилаш"лар бўла бери, ҳаш-паш дегунча ўзбек адабиёти майдонидан Толстойнинг ўзи ҳам "ковуши тўғриланди" чиқиб кетиши ҳеч гап эмас...

Хўп, бу ёш қалам соҳибалари-ку, хато қилишибди, шошиб ўғиршибди, дейлик. Хўш, наشريёт муҳаррирлари-чи, улар ҳам шунчаки беларво бўлишадими? Ё, уларнинг савия-сажияси ҳам таржимонлар қатори бўлсамикин?

Шу савол билан китобларнинг сарварағига қарасам, аксарининг муҳаррири — Шариф Холмуродов деган одам бўлиб чиқди. Шариф акани яхши таниман — бир умр китоб дунёси ичиде яшаб келаятган ҳалол, камтар ва камсуқум, синчков бир муҳаррир. Хўш, унда... нега?

Минг андиша билан Шариф акага сим қоқиб, бу гапларнинг тагини суртирдим. Менинг кўнгиригимиз ҳам Шариф оқсоқолнинг фиғони фалакка чиқиб, жиғибийрон бўлиб юрган экан, ёрлиди. Бу "Bookmedianashr" деганлари ўнлаб китоб чиқариб, уларнинг кўпига "Муҳаррир — Шариф Холмуродов" деб битиб кўя берар экан.

"Қизик-ку, — дедим баттар ҳайрон бўлиб, — Муҳаррир сифатида маош олгандирсиз ёки гонорар беришгандирки, номингиз дарж этилди..."

"Йўқ, ундай эмас, — дебди оқсоқол ранжиб. — Мен бу китобларни чиқиб бўлганидан кейин кўрдим-ку. Пулини бермасаям гўрга, шу ёшгача ҳалол ишлаб келувдим. Энди булар туфайли номимга доғ тушадиган кўринади!"

"Адабиёт учқунлари", "Илм-зиё-заковат" сингари алмоий-алжойи, номиданоқ таъсисчиларнинг савияси маълум бўлиб турган яна баъзи бир наشريётлар бор. Буларнинг бири ёпилса, бошқаси шумғиядай бош кўтариб чиқиб кела бериши, қанча ҳалол қалам соҳибларининг бошини ерга этади.

Фақат Шариф Холмуродовни эмас, Шодмонкул Салом деган яхшигина бир шоиримизни ҳам булар "муҳаррир" ролига тайинлашган. У ҳам хуноб.

ТАҲРИРИЯТДАН: Таниқли адабиётшунос олимнинг қуюнчақлик билан битган мулоҳазалари билан танишингиз. Чиндан ҳам оғриқли масала, долзарб мавзу. Аммо ... тегилми мутасаддилар қандай чора қўраяпти?! Ахир "Hurriyat" ўтган икки йил давомида айнан "хом-хатала наشريёт"ларнинг оқоридигидек куракда турмас фаолиятлари бўйича бир неча бор чиқишлар қилди. Тегилми мутасаддилар муносабатини жимлик билан "изхор" қилишмоқда. Наҳотки, адабиётга китобхонликка, саводхонликка муносабат шу тарзда давом этаверса?!

Бу – Толстойни ҳам, Чехову Достоевскийларни ҳам бир пулга олмай, асарларини эса фақат пул олинмадиган манба, деб билган бир "уддабурро" ноширининг иши. Хўш, ким экан бундай валломат, шаҳарни бедарвокса билган, деб сўрасиз.

Мен бу наشريётни ким очганлиғию унинг ишларини юритаётган киши қай кимса эканлигини билмайман, танимаганим учун хусусатим ҳам йўқ.

Аммо... Ҳар ишнинг ўзи устаси бўлади, ҳар соҳанинги пири. Одам ишни шоғирд тушиб ўрнади, йиллар давомида устоз даққисини эшитиб маҳорат касб этади. Ахир, бир ҳунарнинг етук вақилига айланган, устозни унга фотихга бергач иш бошлайди. Бусиз эса ҳар мактабга йўрғалашга тушади. "Пуллик мактаб очмоқчиман, лицензия беринглар"; "шифокорлик қилгим келади, иложат керак", деган билан шу ишлар бўлиб қолади? Кўнгли, ўз йўлига. Қоғдага кўра, педагог бўлмасангиз — мактаб эшиги қаттақаб ёпик, беморни доволламайсиз — шифокорликка ўқиган бўлишингиз шарт.

Аммо нега энди истаган бир шахс наشريёт очмоқчи, газета ё журнал чиқармоқчи бўлса — оммага ахборот тарқатиш, маърифат ва маънавият, халқнинг билими ва савияси билан боғлиқ ниҳоятда масъулиятли бир ишни, истани борлиғи учун, унга йўлни кенг очиб бериш керак экан? Бир бўлмагур муаллим эликта болани чаласавод қилиши, бир нўноқ табиб юзта одамни нотўғри доволлаши мумкин. Аммо ўқимаган ношир минглаб ва ўн минглаб одамнинг онгу шуғурига заха етказишига, ахлоқини бузишига, савиясини пайсатирди, дидини ўтмаслаштиришига нега бефарқ қараймиз?

Шунинг учун ҳам менинг, бир фуқаро сифатида, фикрим шуки, газета, журнал таъсис этиш, наشريёт очиб ҳаракатидаги одам лоақил филологик маълумотга эга бўлишини талаб қилиш, бу соҳада тажриба ва кўнжмаси бор бўлсагина лицензия асосида иш очиб бериш лозим.

Аллаҳайки чет давлатнинг фалон соҳадаги "рейтинг жадалли"да пастрок ўринга тушиб қолмаслик, ишқилиб, азбаройи ҳар жабҳада "ўртадан қокори" рок мавзе эгаллаб туриш учун маданиятимиз эришган барча ютуқни барбод қилиб, маънавиятимиз илдиизига болта уради-гарбча ахлоқ ва қарашларни қабул қилар-версак, бир кун келиб, ўзи ўтирган шохга арра тортаётган кишининг ҳолига тушиб қолмаймиз?

Зухриддин ИСОМИДДИНОВ.

МАЪНАВИЯТ

Тарбия йўқ жойда...

зўравонлик устунлик қилади

Оила — муқаддас даргоҳ. Биргина "муқаддас" сўзи оилага бўлган муносабатимизни тўла аңлатади, назаримда. Зотан, миллатнинг эртанги кунига дастлаб, оилада пойдевор қуйилади, унда ҳаётнинг давомийлигини таъминловчи авлод шаклланади. Демак, жамиятдаги ҳар қандай шилтага қарши курашни, энг аввало, оиладан бошлашқани, ундан ҳалос бўлиш мумкин.

Кўп йиллардан буён инсоният билан ёнма-ён яшаб келаятган иллатлардан бири бу майиш зўравонликдир. У доимо долзарб масала бўлиб келган. Зеро, оила эъзолари ўртасидаги муносабатларни доим ҳам ҳуқуқий томондан назорат қилишининг имкони йўқ. Сабоби ақсарият ҳуқуқбузарликлар, асосан, одамлар нигоҳидан пана бўлган, жамоат жойи ҳисобланмайдиган жойларда содир этилади.

Инсон зоти келиб чиқишидан қатъи назар аслида зулмкор эмас. У ўзига эътибор кўрсатишларини жамиятдан талаб қилади. Айрим эътиборсизлик ва фирқларига беларволик билан муносабатда бўлиш уни агрессивлаштиради. Зўравонлик кўнглидаги ҳис-туйғуларини ифода этишга, ёрдамга муҳтож эканини ифодалашга хизмат қилади.

Тадиққотларга кўра, майиш зўравонлик жабрдийдаларини ҳам, оила аъзоларига нисбатан куч ишлатадиган шахсларни ҳам маълумоти ёки ижтимоий мақоми бўйича ажратиб бўлмайди. Зўравонлик ҳолатлари иқтисодий аҳоли

яхши ва кам таъминланган оилаларда ҳам бирдай кузатилаган. Қолаверса, моддий таъминоти юқори бўлган оила аъзоларининг бу вазиятдан чиқиш учун ёрдам сўраши нисбатан кўпроқ қайд этилади.

Бу вазиятда жабрланувчилар нима учун ички ишлар органларига ёки тегилми идораларга хабар беришмайди, деган савол туғилиши табиий. Зўравонлик қурбонларининг 63,1 фоизи бу саволга оиласининг обрўсини сақлаш мақсадида ҳуқуқлари поймол бўлишига жим қараб турганини айтишган.

Тахлилларимиз натижасида маълум бўлдики, оила аъзолари ўртасидаги келишмовчилик оқибатида вужудга келадиган низоли вазиятларни 100 фоиз деб оладиган бўлсак, ундан оилада бир шахснинг иккинчи бир шахсга нисбатан жисмоний куч ишлатиши 34,8 фоиз, шахсга зўрлик билан руҳий таъсир кўрсатиш 30,8 фоиз, оилада ўз "ҳукмрон"лиги ва таъсирини ўтказишга қаратилган хатти-ҳаракатлар 7,8

фоиз, жинсий зўравонлик қилиш 4,7 фоиз, қийнаш орқали руҳий азоб бериш 8,3 фоиз, кўриштиш ва зулм қилиш 3,7 фоизни ташкил этади.

Ҳар бир даврда ва ҳар бир давлатда зўравонликнинг у ёки бу кўриниши яширин ва ошқора тарзда намоён бўлган. Зўравонлик, ўзгалар ҳақ-ҳуқуқини менсимаслик қўлпича катта-кичик жиноятларни келтириб чиқариши бор гап. Буларнинг барчаси шубҳасиз, носоғлом маънавий-руҳий муҳит таъсирида вужудга келади. Энг аввало, оиламизда соғлом муҳит ярато оласкинча, бу ва бошқа барча иллатлар ўз-ўзиндан йўқолиб кетади.

Мўътабар ҲАСАНОВА,

Навоий вилояти зўрлик ишлатишдан жабр кўрган шахсларни реабилитация қилиш ва мослаштириш маркази директори.

ДИЛ СЎЗЛАРИ

Дунёда яхшилар кўп экан

Кўзимизне оқу қораси — 10 йилли қизимиз Рухона шу йил август ойида "бошим оғриятти", деб шикоят қила бошлади. Аввалига ўқтин-ўқтин, сўнг сурункали боши қаттиқ оғриётганидан, сўнгра қайт қила бошлаганидан хаотирроа тушиб, дарров невропатолог шифокорга мурожаат қилди. Шифокор таъсиясига кўра, унинг бош миъсини 26 август куни магнит-резонанс томография (МРТ) қилдириди. Натижа эса мине афсуски, биз кутгандек бўлмади, бош миъининг орқа чаногига ўсимта борлиги аниқланди. Шифокорлар зудлик билан жарроҳлик амалиётини ўтказиш зарурлигини айтишди...

Бундай ташхисдан сўнг Аллоҳга нола қилиб, қизимнинг бошида ўтириб мижжа қокмай қидим. Мен учун тул билан кунинге фарқи қолмагандек эди. Наҳотки, гулдек қизим... яширмайман турли ўй-хавллар миямдан кетмасди. Битта менине эмас, барча оила аъзоларимизнинг ҳаловати ўйқолди. Айниқса, турмуш ўртоғим ўзини кўрага жой тополмасди. Аммо барибир кўнглимизда бир ёруғ илнж бор эди...

Эртаси кунёк қизимизни Тошкентдаги марказий шифохоналардан бирига олиб бордик. Ҳозирда ўзимизда ҳам бундай жарроҳлик амалиётини ўтказилар экан, аммо асорат қилиш мумкинлигини айтишди. Баттар кўнглимиз қўлди. Агар жарроҳлик амалиётини сўнг асорат қолдиган бўлса, қизим вужудининг бу қисми фалаж бўлиб қолиши эҳтимолдан холи эмасди. Ҳаётим қўзимга қоп-қоронғу бўлиб кўрди.

Яхшиямки, биз учраган нейрхирург дунё таниган одам экан. У киши кўмаида Россия Федерациясининг Тюмень шаҳридаи машҳур Федерал нейрхирургия маркази борлигини билдик.

Ушбу марказ тўғрисида интернетдан маълумот излай бошладик. Марказ 2010 йилда ташкил этилган экан. Уни юқори тоифадаи нейрхирургия, Россия Федерациясида хизмат кўрсатган шифокор, тиббиёт фанлари доктори, профессор, шунингдек, Талитарист Республикаси Фанлар академиясининг муҳбир аъзоси Альберт Суфанов бошқарган экан. А Суфановнинг ўз соҳасининг билимдан мутахассиси, у дунё бўйича энг зўр "ТОР-100" (юзталик) нейрхирург-шифокорлар рўйхалига киртилган экан.

Шу марказга яхшиларини кўмага билан 2020 йил 3 сентябрь кунни етиб бордик.

Клиник базада қизимизни шахсан марказ бош шифокори Альберт Суфанов ва тиббиёт фанлари номзоди, нейрхирург Абдусамий Порсаевлар (А.Порсаев асли Навоий вилоятининг Хатирчи туманидан экан) кўридан ўтказишди. "Инсон бош чаногига минглаб асаб тола-лари мавжуд, ҳар бир асаб толасининг ўз вазифаси бор. Аасаро уларнинг бириртасига зарар етказилса борми, тананинг айрим қисми ишламай қолиши мумкин"лиги ҳақида айтишди. Бунга аңгалаганим сари менине юрагим безовета бўлар, кўларимдан тирқираб ёш кўйлабди...

Мия чаногини жарроҳлик йўли билан доволлаш ўта мураккаблиғи учун ҳам вақима босди. Бир жойда тул туролмай қолдим. Ўйларим шу қадаб қувалашиб кетдики, на боши, на адоги кўрлариди. Менине юзларимга томаётган ёшлар кўзимга гўё бутун борлигимдан сизиб чиқарди. Вужудим қалтирар, ўзимни даққач сайим музлаб қолаётгандек ўш қилардим. Аммо қизимга дағда бўлишим, унинг жажжи юрагига уйл уқунчи ёқшим керак эди. Зўрга ўзимни тутиб турардим... Турмуш ўртоғим өннимизда бўлса-да, аёвчи "ҳен кимсиз" жойдадек безоветларардим.

Аммо шифокорлар бизга марказдаи энг замонавий тиббий ақли аппарат амалиёт жараёнида скалпел ҳаракатини назорат қилиб туришини айтишди. Асар ҳарқат хавфли бўлса, эвоз чиқариб дарров озоҳлангилар экан. Бундан бироз кўнглимиз таскин толди. Эне муҳими, уқуна яқинлашган асаб толасига тегиб кетиш зарарлими ёки зарарсизлиги, шунисини ҳам аниқ айтиш экан.

8 соат давом этган жарроҳлик амалиёти орқали қизимизнинг бош миъасидаи ўсимта олиб ташланди. Жарроҳлик муваффақиятли яқунлангани, қизимнинг ҳаёти сақлаб қолганини айтишди. Ана шунда фарзандим эмас, ўзимни гўё бир ўғилдан қилиб, ҳаётга яна қайтгандек ўш қилдим. Бейхитёр турмуш ўртоғимга қарадим, унинг кўлариди ҳам севинч ёшларини кўрдим.

Марказда жарроҳлик амалиёти натижасида олиб ташланган ўсимта естолоғиқ излангилар олиб бориш мақсадида махсус лаборатория топирилди, лаборатория шарафтида ўсимта жонлангилар олиб, ўстирилди экан. Бунда уни инсон организмидан олиб ташланган зарарлими ёки зарарсизлиги аниқланди. Эндй, қизимизнинг бош миъа орқа чаногидан олиб ташланган ўсимта тури қандай эканлигини, яъни хавфли ёки ақсична эканлигини билишга тўла муҳим эди. Маълум бўлишича, бу ўсимтанинг хавфли тури экан... Қанчалар изтиробили, оғир эди буларини бари.

Аммо Ҳудога шукр, биз қизимизни вақтида олиб келишимиз. Шундан сўнгра, марказ шифокор-онколог бизларни Москва шахрига, В.Войно-Ясенецкий номидаи болаларга тиббиёт ёрдам кўрсатиш илмий-амалий марказ клиникаси шифокор-онколог, тиббиёт фанлари доктори, профессор Ольга Желудова ҳузурига боришимизни таъсияс қилди.

Шундан сўнгра, биз 2020 йил 22 октябрда Москва шахрига, Ольга Грисарёвна Желудова ҳузурига етиб бордик.

Ольга Желудова 30 йиллик тажрибага эа болалар онколог, Россияда мия ўсимталари бўйича юқори малакали мутахассислардан бири, Россия рентенологик радиология илмий марказининг бош илмий мутахассиси. Эне қизлиги, у беморларни ўз услубида доволлади, шифокорлар энди тузалмади, удега олиб кетиларди, деган беморларни ҳам доволлаш учун қабул қилар экан. Унинг кабинети деворида соғайиб кетган болаларининг фотосуратларидан иборат улкан степен мавжуд экан. Биз амин бўлдики, биз яна энг яхши мутахассисга учрабимиз.

Тажрибали шифокор қизимизга, биринчи навбатда, нур ва химия терапиялари асосидаи махсус муолажаларни олишимиз зарурлигини айтиди. Нур терапиясининг ҳам икки хил тури бўлиб, уллар фотонли ва протонли нур терапияси, улларнинг афзаллиқлари ва салбий оқибатлари ҳақида маълумот беришди. Биз протонли нур терапияси саратон касаллигини нурланши билан доволлашнинг энг тўғри, хавфсиз ва юмшоқ усули бўлганини учун — шунисини танладик.

Чунки, протон терапияси таъсири натижасида олиб ташланган ўсимтанинг қайта ўсиб чиқиши кескин камая экан. О.Желудова бундай доволлаш технологияси фақат Россия Федерациясининг Санкт-Петербургдаи шаҳрида жойлашган Сергей Березин номидаи тиббиёт институтида мавжудлигини маълум қилди. Аммо доволлашнинг учун икки ойлик тўлов 3 262 000 рубль, бу бизнинг пулга 440 370 000 сумни ташкил қилар экан...

Лекин бизда бундай катта маблағ йўқ эди. Нима қилишни билмай бошимиз қотди. Ноҳақ иқтимоий таъсир орқали хоний қидира бошладик. Бизнинг бахтимизга, Америка Қўшма Штатлари, Еврола давлатларидан тақдир тақозоси билан бориб қолиб, ишлаётган миллатдошларимиздан хабарлар кела бошлади. Ўзбекистондаи ватандошларимиз, биринчи навбатда яқинларимиз ҳам яхшигина кўмак кўрсатишди. Бир пастда пластик картчакимизда 5-6 минг АҚШ доллари йиғилиб қолди. Лекин бу муложа учун етмас эди...

Шу сабаб, турли хайрия жамғармаларига мурожаат қилдик. Кўп хайрия жамғармалари биз чет эл фуқаролари бўлганимиз учун рад жаов беришар эди. Лекин уларнинг ичиде инсонларвар, яхшилик қилишни хуш кўрадиган одамлар ишлабдиган жамғармалар ҳам бор экан.

Мақсад аниқ, ҳаракатда ҳамоҳанглик бўлсин

Очиқ суҳбат жараёни жонли кечди. Уқувчилар ўзларининг ижодидан ҳам намуналар ўқиди. Ижод мактабда Муҳаммад Юсуф музейи, кутубхона, замонавий жиҳозланган синф хоналари, спорт зал, фаоллар зали, ҳамда барча қулайликларга эга 80 ўринга мўлжалланган ётоқхона, ошхона мавжуд. Мактабда 10 та фан тўғрисидаги ташқари, "Муҳаммад Юсуф издошлари", "Ёш қалам-кашлар", "Сухандонлар", "Ёш драматурглар", "Ёш мутафаккирлар" каби ижодий тўғараклар фаолият олиб бормоқда.

— Ўзбек шеърининг ривожланишига салмоқли ҳисса қўшган нодир истеъдод соҳиб, Ватан қўйғиси, бадийий терим, фалсафий шеърлари билан халқимиз кўнглидан чуқур жой олган Муҳаммад Юсуфнинг муносиб шогирдларини адабиётга, Ватанга садоқатли авлод қилиб тарбиялаш мактабнинг асосий мақсадларидан бири, — деди Шохиста Нурматов.

Бизнинг кейинги манзилимиз мамлакатимизда ягона деб аталаётган, айна кунларда Андижон давлат университети ҳудудда қурилиши давом

этаётган "Андижон лугатшунослик ва таржимашунослик илмий-амалий инновацион маркази" бўлди. Бевосита конференция мавзусига алоқадор ушбу мажмуанинг келгусидаги фаолияти ҳамда ўз олдига қўйган мақсад ва вазифалари билан қизиқдик. Мазкур мажмуа Ўзбекистон Инновацион ривожланиш вазирлиги томонидан молиялаштирилган бўлиб, 2020-2023 йилларда қурилиши тугаллиниши лозим экан.

Ушбу мажмуани қуришдан мақсад эса республикамиздаги олий ўқув юрталари, таълим муассасалари ва илмий-тадқиқот марказлари учун чет тилдаги ўқув ва илмий адабиётларни ўзбек тилига таржима қилиш ҳамда бу жараёни автоматлаштириш учун электрон матн таржимонини яратишдир.

Бундан ташқари, марказда "Тезкор илмий хабарнома" бюллетенини нашр этиш, фундаментал ва амалий фанлар учун сунъий онг платформалари асосида электрон лугатлар, мобил иловалар, таржимон дастурлар яратиш бу жараёнга эса иқтидорли талабалар, ёш олимларни жалб қилиш, жаҳондаги етакчи таржимашунослик, лугатшунослик марказлари билан мақсадли ҳамкорликни йўлга қўйиш

ҳам кўзда тутилган.

Асосий тadbир вилоятга қилган саваримизнинг иккинчи кунин Андижон давлат университетининг фаоллар залида бошланди. Наманган, Фарғона, Андижон вилоятлари ОАВларида фаолият олиб бораётган 30 га яқин журналистлар ҳамда университетнинг профессор-ўқитувчилари, олимлари, ёш тадқиқотчилари иштирок этган конференция ишини уюшманинг вилоят бўлими раиси Назиржон Саидов олиб борди.

Дастлаб, вилоят ҳокимининг ёшлар сиёсати, ижтимоий ривожлантириш ва маънавий-маърифий ишлар бўйича ўринбосари Уткир Шукуров анжуман иштирокчиларини кутлади.

Шундан сўнг, Ўзбекистон Журналистлари ижодий уюшмаси раиси ўринбосари Холмурод Салимов она тилимиз кадр-қимматини, нуфузини ошириш, илмий асосланган янги сўз ва ибораларни истеъмолга қиритишда журналист масъулияти, тил меъёри ва қоидаларига риоя қилиш каби масалалар бўйича амалга оширилаётган ишлар ҳақида сўз юритди. Шунингдек, Президентимиз фармони билан 21 октябрь Ўзбек тили байрами, деб белгиланди ва бу йил илк марта кенг ни-

шонлангани барчамизга гурур ва ифтихор бағишлади. Давлатимиз раҳбарининг Ўзбек тили байрами кунини муносабати билан халқимизга йўллаган байрам табриги ҳамда "Мамлакатимизда ўзбек тилини янада ривожлантириш ва тил сиёсатини такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги Фармонида белгиланган вазифалар оммавий ахборот воситалари зиммасига катта масъулият юклатилиши ҳам таъкидлаб ўтди.

Конференцияда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг Давлат тилини ривожлантириш департаменти масъул ходими Учқун Назаров, Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси ҳузуридаги Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлигининг бўлим бошлиғи Маъмуржон Парпиев, филология фанлари доктори, профессор Муҳтор Умархўжаевлар сўзга чиқишиб, она тилимизнинг бугуни ва эртаси борасида ўз фикр-мулоҳазаларини билдиришди.

Анжуман жуда қизгин руҳда кечди. Очиқ-ойдин фикр ва мулоҳазалар ўртага ташланди.

Муҳаммаджон Обидов, Уюшманинг Фарғона вилоят бўлими раиси:

— Журналистлар нафақат она тилимизнинг софлигини асраш, балки ўзимиз ишлаётган, фаолият олиб бораётган ОАВда ҳушёрликни оширишимиз ҳам керак. Маърузаларни тинглаб ўтириб олдимида турган "Андижоннома" газетасининг янги сонига кўз югуртирдим. Мени кечирасизлар-ку, ютқулар ўзимизники, шу қатори камчиликлар ҳам. Мана бу сарлавҳага қаранг; "Жалакудукликлар раҳбарга ёлчидилар". Бу нима деган гап?

Шу пайтгача ишлаб кетган ҳокимлар нима қилган унда?.. Яқиндагина тайинланган ҳоким осмонга кўтариб мақталмоқда, ҳой барака тоғур, сабр қил, бирор йил ишласин, ўзини кўрсатсин, нима эмиш аҳолини хатловдан ўтказиб, футбол мусобақаси ва бошқа бир қатор ишлар қилибди. Нима бундай тadbирлар бошқа жойларда қилинмайтими? Ёзишда ҳам эътибор, таҳлил, услуб бўлиши керак, назаримда.

Конференцияда иштирокчилар томонидан давлат тилининг нуфузи, матбуот, телевидение, интернет сайтлари ҳамда радиода ўзбек адабий тили қоидаларига тўлиқ риоя этиш лозимлиги, энг муҳими, блогларнинг бу борадаги билим-қўниқмаларини мустаҳкамлашда устоз-журналистлар, филолог олимларимиз маслаҳатлари доимо дастуриламал бўлиши таъкидланди.

Конференция якунида Наманган, Фарғона, Андижон ОАВ нинг бир гуруҳ фаол, ташаббускор вакиллари уюшма томонидан тақдирланди ҳамда 80 нафарга яқин журналистларга Ўзбекистон Журналистлари ижодий уюшмасининг янги намунадаги гувоҳномаси ва кўкрак нишонлари топширилди.

Ислом АСИЛБЕКОВ,
Ўзбекистон Журналистлари ижодий уюшмаси мутахассиси.

МЕРОС

Жонли шахидлар

Президентимиз Шавкат Мирзиёев жорий йил Уқитувчи ва мураббийлар кўнига бағишланган тантанали маросимдаги нутқида: "Кўпчилик зиёлилар қаторида мен ҳам бир фикрни ҳамisha катта армон билан ўйлайман: мамлакатимизда Уччинчи Ренессансин йигирманчи асрда маърифатпарвар жадид боболаримиз амалга оширишлари мумкин эди. Нега деганда, бу фидойи ва жонқур зотлар бутун умрларини миллий уйғониш ғоясига бағишлаб, ўлкани жаҳолат ва қолоқликдан олиб чиқиш, миллатимизни гафлат ботқондан қутқариш учун бор куч ва имкониятларини сафарбар этдилар. Шу йўлда улар ўзларининг азиз жонларини ҳам қурбон қилдилар. Улар "Илмдан бошқа наҳот йўқ ва бўлиши ҳам мумкин эмас" деган ҳадиси шарифни ҳаётий эътиқод деб билдилар.

... Минг афсуски, жадид боболаримиз ўз олдига қўйган эзгу мақсадларни амалга оширишга мавжуд вазият, ижтимоий тузум йўл бермади. Маърифат фидойилари ўша даврнинг турли жойлик мисалларининг тўхмат маломатларига дучор бўлдилар. Аввал чор ҳукумати, кейинчалик совет ҳукумати уларни аёвсиз қувғин ва қатагон қилди. Шу тариха миллий уйғониш ва тараққиёт ҳаракати эл-юртимиз учун армон бўлиб қолди", деган жадид.

Дарҳақиқат, XX асрнинг бошларида миллий уйғониш ғоясини кенг тарғиб қилган жадидчилардан бири Маҳмудхўжа Бехбудий бобомиз энг фаол, асосийси, миллат кайғуси билан яшаган фидойи эркеклар шахс эди.

Шу боисдан, ҳам Бехбудий публицистикасининг таъсир кучи ниҳоятда катта. Улар ўз давридаёқ кенг халқ оmmasи орасига, хусусан, зиёлилар даврасига етиб боргани яхши маълум. Бехбудий ҳар бир мақоласи устида жиддий ўйлайди, унинг кимга мўлжалланган, нима мақсадда ёзилаётганини аниқ тасаввур этади. Худди шу ўринда биз адибнинг бадийий маҳорати ҳақида гапиришга бурчлимиз.

Мана шу маҳорат қандай намоён бўлади? Дастлаб шу саволга жавоб беришга уриниб кўрайлик. Бунда Бехбудийнинг биргина сарлавҳалар танлашга эътиборни қаратайлик. Адибнинг кўплаб мақолалари сарлавҳасиданоқ киши диққатини тортади. Уларда адиб баён этмоқчи бўлган мақсад ва мурдада ярқ этиб кўзга ташланади. Сарлавҳанинг узиёқ китобхонани бефарқ қолдирмайди. Уларда мавзунинг энг муҳим қирраси муҳрланган бўлади: "Ҳақ олинур, берилмас", "Бухоронинг истиқболли қоронғуликда", "Ватанпарварлик керак", "Ох, банклар бизни барбод этди", "Эҳтиёжи миллат", "Миллатни ким ислоҳ этади", "Бизни кемирувчи оdatлар", "Омилимиз, ёнқи муродимиз", "Танқид сарлавҳасиданоқ киши диққатини тортади. Уларда адиб баён этмоқчи бўлган мақсад ва мурдада ярқ этиб кўзга ташланади. Сарлавҳанинг узиёқ китобхонани бефарқ қолдирмайди. Уларда мавзунинг энг муҳим қирраси муҳрланган бўлади: "Ҳақ олинур, берилмас", "Бухоронинг истиқболли қоронғуликда", "Ватанпарварлик керак", "Ох, банклар бизни барбод этди", "Эҳтиёжи миллат", "Миллатни ким ислоҳ этади", "Бизни кемирувчи оdatлар", "Омилимиз, ёнқи муродимиз", "Танқид сарлавҳасиданоқ киши диққатини тортади. Уларда адиб баён этмоқчи бўлган мақсад ва мурдада ярқ этиб кўзга ташланади. Сарлавҳанинг узиёқ китобхонани бефарқ қолдирмайди. Уларда мавзунинг энг муҳим қирраси муҳрланган бўлади: "Ҳақ олинур, берилмас", "Бухоронинг истиқболли қоронғуликда", "Ватанпарварлик керак", "Ох, банклар бизни барбод этди", "Эҳтиёжи миллат", "Миллатни ким ислоҳ этади", "Бизни кемирувчи оdatлар", "Омилимиз, ёнқи муродимиз", "Танқид сарлавҳасиданоқ киши диққатини тортади. Уларда адиб баён этмоқчи бўлган мақсад ва мурдада ярқ этиб кўзга ташланади. Сарлавҳанинг узиёқ китобхонани бефарқ қолдирмайди. Уларда мавзунинг энг муҳим қирраси муҳрланган бўлади: "Ҳақ олинур, берилмас", "Бухоронинг истиқболли қоронғуликда", "Ватанпарварлик керак", "Ох, банклар бизни барбод этди", "Эҳтиёжи миллат", "Миллатни ким ислоҳ этади", "Бизни кемирувчи оdatлар", "Омилимиз, ёнқи муродимиз", "Танқид сарлавҳасиданоқ киши диққатини тортади. Уларда адиб баён этмоқчи бўлган мақсад ва мурдада ярқ этиб кўзга ташланади. Сарлавҳанинг узиёқ китобхонани бефарқ қолдирмайди. Уларда мавзунинг энг муҳим қирраси муҳрланган бўлади: "Ҳақ олинур, берилмас", "Бухоронинг истиқболли қоронғуликда", "Ватанпарварлик керак", "Ох, банклар бизни барбод этди", "Эҳтиёжи миллат", "Миллатни ким ислоҳ этади", "Бизни кемирувчи оdatлар", "Омилимиз, ёнқи муродимиз", "Танқид сарлавҳасиданоқ киши диққатини тортади. Уларда адиб баён этмоқчи бўлган мақсад ва мурдада ярқ этиб кўзга ташланади. Сарлавҳанинг узиёқ китобхонани бефарқ қолдирмайди. Уларда мавзунинг энг муҳим қирраси муҳрланган бўлади: "Ҳақ олинур, берилмас", "Бухоронинг истиқболли қоронғуликда", "Ватанпарварлик керак", "Ох, банклар бизни барбод этди", "Эҳтиёжи миллат", "Миллатни ким ислоҳ этади", "Бизни кемирувчи оdatлар", "Омилимиз, ёнқи муродимиз", "Танқид сарлавҳасиданоқ киши диққатини тортади. Уларда адиб баён этмоқчи бўлган мақсад ва мурдада ярқ этиб кўзга ташланади. Сарлавҳанинг узиёқ китобхонани бефарқ қолдирмайди. Уларда мавзунинг энг муҳим қирраси муҳрланган бўлади: "Ҳақ олинур, берилмас", "Бухоронинг истиқболли қоронғуликда", "Ватанпарварлик керак", "Ох, банклар бизни барбод этди", "Эҳтиёжи миллат", "Миллатни ким ислоҳ этади", "Бизни кемирувчи оdatлар", "Омилимиз, ёнқи муродимиз", "Танқид сарлавҳасиданоқ киши диққатини тортади. Уларда адиб баён этмоқчи бўлган мақсад ва мурдада ярқ этиб кўзга ташланади. Сарлавҳанинг узиёқ китобхонани бефарқ қолдирмайди. Уларда мавзунинг энг муҳим қирраси муҳрланган бўлади: "Ҳақ олинур, берилмас", "Бухоронинг истиқболли қоронғуликда", "Ватанпарварлик керак", "Ох, банклар бизни барбод этди", "Эҳтиёжи миллат", "Миллатни ким ислоҳ этади", "Бизни кемирувчи оdatлар", "Омилимиз, ёнқи муродимиз", "Танқид сарлавҳасиданоқ киши диққатини тортади. Уларда адиб баён этмоқчи бўлган мақсад ва мурдада ярқ этиб кўзга ташланади. Сарлавҳанинг узиёқ китобхонани бефарқ қолдирмайди. Уларда мавзунинг энг муҳим қирраси муҳрланган бўлади: "Ҳақ олинур, берилмас", "Бухоронинг истиқболли қоронғуликда", "Ватанпарварлик керак", "Ох, банклар бизни барбод этди", "Эҳтиёжи миллат", "Миллатни ким ислоҳ этади", "Бизни кемирувчи оdatлар", "Омилимиз, ёнқи муродимиз", "Танқид сарлавҳасиданоқ киши диққатини тортади. Уларда адиб баён этмоқчи бўлган мақсад ва мурдада ярқ этиб кўзга ташланади. Сарлавҳанинг узиёқ китобхонани бефарқ қолдирмайди. Уларда мавзунинг энг муҳим қирраси муҳрланган бўлади: "Ҳақ олинур, берилмас", "Бухоронинг истиқболли қоронғуликда", "Ватанпарварлик керак", "Ох, банклар бизни барбод этди", "Эҳтиёжи миллат", "Миллатни ким ислоҳ этади", "Бизни кемирувчи оdatлар", "Омилимиз, ёнқи муродимиз", "Танқид сарлавҳасиданоқ киши диққатини тортади. Уларда адиб баён этмоқчи бўлган мақсад ва мурдада ярқ этиб кўзга ташланади. Сарлавҳанинг узиёқ китобхонани бефарқ қолдирмайди. Уларда мавзунинг энг муҳим қирраси муҳрланган бўлади: "Ҳақ олинур, берилмас", "Бухоронинг истиқболли қоронғуликда", "Ватанпарварлик керак", "Ох, банклар бизни барбод этди", "Эҳтиёжи миллат", "Миллатни ким ислоҳ этади", "Бизни кемирувчи оdatлар", "Омилимиз, ёнқи муродимиз", "Танқид сарлавҳасиданоқ киши диққатини тортади. Уларда адиб баён этмоқчи бўлган мақсад ва мурдада ярқ этиб кўзга ташланади. Сарлавҳанинг узиёқ китобхонани бефарқ қолдирмайди. Уларда мавзунинг энг муҳим қирраси муҳрланган бўлади: "Ҳақ олинур, берилмас", "Бухоронинг истиқболли қоронғуликда", "Ватанпарварлик керак", "Ох, банклар бизни барбод этди", "Эҳтиёжи миллат", "Миллатни ким ислоҳ этади", "Бизни кемирувчи оdatлар", "Омилимиз, ёнқи муродимиз", "Танқид сарлавҳасиданоқ киши диққатини тортади. Уларда адиб баён этмоқчи бўлган мақсад ва мурдада ярқ этиб кўзга ташланади. Сарлавҳанинг узиёқ китобхонани бефарқ қолдирмайди. Уларда мавзунинг энг муҳим қирраси муҳрланган бўлади: "Ҳақ олинур, берилмас", "Бухоронинг истиқболли қоронғуликда", "Ватанпарварлик керак", "Ох, банклар бизни барбод этди", "Эҳтиёжи миллат", "Миллатни ким ислоҳ этади", "Бизни кемирувчи оdatлар", "Омилимиз, ёнқи муродимиз", "Танқид сарлавҳасиданоқ киши диққатини тортади. Уларда адиб баён этмоқчи бўлган мақсад ва мурдада ярқ этиб кўзга ташланади. Сарлавҳанинг узиёқ китобхонани бефарқ қолдирмайди. Уларда мавзунинг энг муҳим қирраси муҳрланган бўлади: "Ҳақ олинур, берилмас", "Бухоронинг истиқболли қоронғуликда", "Ватанпарварлик керак", "Ох, банклар бизни барбод этди", "Эҳтиёжи миллат", "Миллатни ким ислоҳ этади", "Бизни кемирувчи оdatлар", "Омилимиз, ёнқи муродимиз", "Танқид сарлавҳасиданоқ киши диққатини тортади. Уларда адиб баён этмоқчи бўлган мақсад ва мурдада ярқ этиб кўзга ташланади. Сарлавҳанинг узиёқ китобхонани бефарқ қолдирмайди. Уларда мавзунинг энг муҳим қирраси муҳрланган бўлади: "Ҳақ олинур, берилмас", "Бухоронинг истиқболли қоронғуликда", "Ватанпарварлик керак", "Ох, банклар бизни барбод этди", "Эҳтиёжи миллат", "Миллатни ким ислоҳ этади", "Бизни кемирувчи оdatлар", "Омилимиз, ёнқи муродимиз", "Танқид сарлавҳасиданоқ киши диққатини тортади. Уларда адиб баён этмоқчи бўлган мақсад ва мурдада ярқ этиб кўзга ташланади. Сарлавҳанинг узиёқ китобхонани бефарқ қолдирмайди. Уларда мавзунинг энг муҳим қирраси муҳрланган бўлади: "Ҳақ олинур, берилмас", "Бухоронинг истиқболли қоронғуликда", "Ватанпарварлик керак", "Ох, банклар бизни барбод этди", "Эҳтиёжи миллат", "Миллатни ким ислоҳ этади", "Бизни кемирувчи оdatлар", "Омилимиз, ёнқи муродимиз", "Танқид сарлавҳасиданоқ киши диққатини тортади. Уларда адиб баён этмоқчи бўлган мақсад ва мурдада ярқ этиб кўзга ташланади. Сарлавҳанинг узиёқ китобхонани бефарқ қолдирмайди. Уларда мавзунинг энг муҳим қирраси муҳрланган бўлади: "Ҳақ олинур, берилмас", "Бухоронинг истиқболли қоронғуликда", "Ватанпарварлик керак", "Ох, банклар бизни барбод этди", "Эҳтиёжи миллат", "Миллатни ким ислоҳ этади", "Бизни кемирувчи оdatлар", "Омилимиз, ёнқи муродимиз", "Танқид сарлавҳасиданоқ киши диққатини тортади. Уларда адиб баён этмоқчи бўлган мақсад ва мурдада ярқ этиб кўзга ташланади. Сарлавҳанинг узиёқ китобхонани бефарқ қолдирмайди. Уларда мавзунинг энг муҳим қирраси муҳрланган бўлади: "Ҳақ олинур, берилмас", "Бухоронинг истиқболли қоронғуликда", "Ватанпарварлик керак", "Ох, банклар бизни барбод этди", "Эҳтиёжи миллат", "Миллатни ким ислоҳ этади", "Бизни кемирувчи оdatлар", "Омилимиз, ёнқи муродимиз", "Танқид сарлавҳасиданоқ киши диққатини тортади. Уларда адиб баён этмоқчи бўлган мақсад ва мурдада ярқ этиб кўзга ташланади. Сарлавҳанинг узиёқ китобхонани бефарқ қолдирмайди. Уларда мавзунинг энг муҳим қирраси муҳрланган бўлади: "Ҳақ олинур, берилмас", "Бухоронинг истиқболли қоронғуликда", "Ватанпарварлик керак", "Ох, банклар бизни барбод этди", "Эҳтиёжи миллат", "Миллатни ким ислоҳ этади", "Бизни кемирувчи оdatлар", "Омилимиз, ёнқи муродимиз", "Танқид сарлавҳасиданоқ киши диққатини тортади. Уларда адиб баён этмоқчи бўлган мақсад ва мурдада ярқ этиб кўзга ташланади. Сарлавҳанинг узиёқ китобхонани бефарқ қолдирмайди. Уларда мавзунинг энг муҳим қирраси муҳрланган бўлади: "Ҳақ олинур, берилмас", "Бухоронинг истиқболли қоронғуликда", "Ватанпарварлик керак", "Ох, банклар бизни барбод этди", "Эҳтиёжи миллат", "Миллатни ким ислоҳ этади", "Бизни кемирувчи оdatлар", "Омилимиз, ёнқи муродимиз", "Танқид сарлавҳасиданоқ киши диққатини тортади. Уларда адиб баён этмоқчи бўлган мақсад ва мурдада ярқ этиб кўзга ташланади. Сарлавҳанинг узиёқ китобхонани бефарқ қолдирмайди. Уларда мавзунинг энг муҳим қирраси муҳрланган бўлади: "Ҳақ олинур, берилмас", "Бухоронинг истиқболли қоронғуликда", "Ватанпарварлик керак", "Ох, банклар бизни барбод этди", "Эҳтиёжи миллат", "Миллатни ким ислоҳ этади", "Бизни кемирувчи оdatлар", "Омилимиз, ёнқи муродимиз", "Танқид сарлавҳасиданоқ киши диққатини тортади. Уларда адиб баён этмоқчи бўлган мақсад ва мурдада ярқ этиб кўзга ташланади. Сарлавҳанинг узиёқ китобхонани бефарқ қолдирмайди. Уларда мавзунинг энг муҳим қирраси муҳрланган бўлади: "Ҳақ олинур, берилмас", "Бухоронинг истиқболли қоронғуликда", "Ватанпарварлик керак", "Ох, банклар бизни барбод этди", "Эҳтиёжи миллат", "Миллатни ким ислоҳ этади", "Бизни кемирувчи оdatлар", "Омилимиз, ёнқи муродимиз", "Танқид сарлавҳасиданоқ киши диққатини тортади. Уларда адиб баён этмоқчи бўлган мақсад ва мурдада ярқ этиб кўзга ташланади. Сарлавҳанинг узиёқ китобхонани бефарқ қолдирмайди. Уларда мавзунинг энг муҳим қирраси муҳрланган бўлади: "Ҳақ олинур, берилмас", "Бухоронинг истиқболли қоронғуликда", "Ватанпарварлик керак", "Ох, банклар бизни барбод этди", "Эҳтиёжи миллат", "Миллатни ким ислоҳ этади", "Бизни кемирувчи оdatлар", "Омилимиз, ёнқи муродимиз", "Танқид сарлавҳасиданоқ киши диққатини тортади. Уларда адиб баён этмоқчи бўлган мақсад ва мурдада ярқ этиб кўзга ташланади. Сарлавҳанинг узиёқ китобхонани бефарқ қолдирмайди. Уларда мавзунинг энг муҳим қирраси муҳрланган бўлади: "Ҳақ олинур, берилмас", "Бухоронинг истиқболли қоронғуликда", "Ватанпарварлик керак", "Ох, банклар бизни барбод этди", "Эҳтиёжи миллат", "Миллатни ким ислоҳ этади", "Бизни кемирувчи оdatлар", "Омилимиз, ёнқи муродимиз", "Танқид сарлавҳасиданоқ киши диққатини тортади. Уларда адиб баён этмоқчи бўлган мақсад ва мурдада ярқ этиб кўзга ташланади. Сарлавҳанинг узиёқ китобхонани бефарқ қолдирмайди. Уларда мавзунинг энг муҳим қирраси муҳрланган бўлади: "Ҳақ олинур, берилмас", "Бухоронинг истиқболли қоронғуликда", "Ватанпарварлик керак", "Ох, банклар бизни барбод этди", "Эҳтиёжи миллат", "Миллатни ким ислоҳ этади", "Бизни кемирувчи оdatлар", "Омилимиз, ёнқи муродимиз", "Танқид сарлавҳасиданоқ киши диққатини тортади. Уларда адиб баён этмоқчи бўлган мақсад ва мурдада ярқ этиб кўзга ташланади. Сарлавҳанинг узиёқ китобхонани бефарқ қолдирмайди. Уларда мавзунинг энг муҳим қирраси муҳрланган бўлади: "Ҳақ олинур, берилмас", "Бухоронинг истиқболли қоронғуликда", "Ватанпарварлик керак", "Ох, банклар бизни барбод этди", "Эҳтиёжи миллат", "Миллатни ким ислоҳ этади", "Бизни кемирувчи оdatлар", "Омилимиз, ёнқи муродимиз", "Танқид сарлавҳасиданоқ киши диққатини тортади. Уларда адиб баён этмоқчи бўлган мақсад ва мурдада ярқ этиб кўзга ташланади. Сарлавҳанинг узиёқ китобхонани бефарқ қолдирмайди. Уларда мавзунинг энг муҳим қирраси муҳрланган бўлади: "Ҳақ олинур, берилмас", "Бухоронинг истиқболли қоронғуликда", "Ватанпарварлик керак", "Ох, банклар бизни барбод этди", "Эҳтиёжи миллат", "Миллатни ким ислоҳ этади", "Бизни кемирувчи оdatлар", "Омилимиз, ёнқи муродимиз", "Танқид сарлавҳасиданоқ киши диққатини тортади. Уларда адиб баён этмоқчи бўлган мақсад ва мурдада ярқ этиб кўзга ташланади. Сарлавҳанинг узиёқ китобхонани бефарқ қолдирмайди. Уларда мавзунинг энг муҳим қирраси муҳрланган бўлади: "Ҳақ олинур, берилмас", "Бухоронинг истиқболли қоронғуликда", "Ватанпарварлик керак", "Ох, банклар бизни барбод этди", "Эҳтиёжи миллат", "Миллатни ким ислоҳ этади", "Бизни кемирувчи оdatлар", "Омилимиз, ёнқи муродимиз", "Танқид сарлавҳасиданоқ киши диққатини тортади. Уларда адиб баён этмоқчи бўлган мақсад ва мурдада ярқ этиб кўзга ташланади. Сарлавҳанинг узиёқ китобхонани бефарқ қолдирмайди. Уларда мавзунинг энг муҳим қирраси муҳрланган бўлади: "Ҳақ олинур, берилмас", "Бухоронинг истиқболли қоронғуликда", "Ватанпарварлик керак", "Ох, банклар бизни барбод этди", "Эҳтиёжи миллат", "Миллатни ким ислоҳ этади", "Бизни кемирувчи оdatлар", "Омилимиз, ёнқи муродимиз", "Танқид сарлавҳасиданоқ киши диққатини тортади. Уларда адиб баён этмоқчи бўлган мақсад ва мурдада ярқ этиб кўзга ташланади. Сарлавҳанинг узиёқ китобхонани бефарқ қолдирмайди. Уларда мавзунинг энг муҳим қирраси муҳрланган бўлади: "Ҳақ олинур, берилмас", "Бухоронинг истиқболли қоронғуликда", "Ватанпарварлик керак", "Ох, банклар бизни барбод этди", "Эҳтиёжи миллат", "Миллатни ким ислоҳ этади", "Бизни кемирувчи оdatлар", "Омилимиз, ёнқи муродимиз", "Танқид сарлавҳасиданоқ киши диққатини тортади. Уларда адиб баён этмоқчи бўлган мақсад ва мурдада ярқ этиб кўзга ташланади. Сарлавҳанинг узиёқ китобхонани бефарқ қолдирмайди. Уларда мавзунинг энг муҳим қирраси муҳрланган бўлади: "Ҳақ олинур, берилмас", "Бухоронинг истиқболли қоронғуликда", "Ватанпарварлик керак", "Ох, банклар бизни барбод этди", "Эҳтиёжи миллат", "Миллатни ким ислоҳ этади", "Бизни кемирувчи оdatлар", "Омилимиз, ёнқи муродимиз", "Танқид сарлавҳасиданоқ киши диққатини тортади. Уларда адиб баён этмоқчи бўлган мақсад ва мурдада ярқ этиб кўзга ташланади. Сарлавҳанинг узиёқ китобхонани бефарқ қолдирмайди. Уларда мавзунинг энг муҳим қирраси муҳрланган бўлади: "Ҳақ олинур, берилмас", "Бухоронинг истиқболли қоронғуликда", "Ватанпарварлик керак", "Ох, банклар бизни барбод этди", "Эҳтиёжи миллат", "Миллатни ким ислоҳ этади", "Бизни кемирувчи оdatлар", "Омилимиз, ёнқи муродимиз", "Танқид сарлавҳасиданоқ киши диққатини тортади. Уларда адиб баён этмоқчи бўлган мақсад ва мурдада ярқ этиб кўзга ташланади. Сарлавҳанинг узиёқ китобхонани бефарқ қолдирмайди. Уларда мавзунинг энг муҳим қирраси муҳрланган бўлади: "Ҳақ олинур, берилмас", "Бухоронинг истиқболли қоронғуликда", "Ватанпарварлик керак", "Ох, банклар бизни барбод этди", "Эҳтиёжи миллат", "Миллатни ким ислоҳ этади", "Бизни кемирувчи оdatлар", "Омилимиз, ёнқи муродимиз", "Танқид сарлавҳасиданоқ киши диққатини тортади. Уларда адиб баён этмоқчи бўлган мақсад ва мурдада ярқ этиб кўзга ташланади. Сарлавҳанинг узиёқ китобхонани бефарқ қолдирмайди. Уларда мавзунинг энг муҳим қирраси муҳрланган бўлади: "Ҳақ олинур, берилмас", "Бухоронинг истиқболли қоронғуликда", "Ватанпарварлик керак", "Ох, банклар бизни барбод этди", "Эҳтиёжи миллат", "Миллатни ким ислоҳ этади", "Бизни кемирувчи оdatлар", "Омилимиз, ёнқи муродимиз", "Танқид сарлавҳасиданоқ киши диққатини тортади. Уларда адиб баён этмоқчи бўлган мақсад ва мурдада ярқ этиб кўзга ташланади. Сарлавҳанинг узиёқ китобхонани бефарқ қолдирмайди. Уларда мавзунинг энг муҳим қирраси муҳрланган бўлади: "Ҳақ олинур, берилмас", "Бухоронинг истиқболли қоронғуликда", "Ватанпарварлик керак", "Ох, банклар бизни барбод этди", "Эҳтиёжи миллат", "Миллатни ким ислоҳ этади", "Бизни кемирувчи оdatлар", "Омилимиз, ёнқи муродимиз", "Танқид сарлавҳасиданоқ киши диққатини тортади. Уларда адиб баён этмоқчи бўлган мақсад ва мурдада ярқ этиб кўзга ташланади. Сарлавҳанинг узиёқ китобхонани бефарқ қолдирмайди. Уларда мавзунинг энг муҳим қирраси муҳрланган бўлади: "Ҳақ олинур, берилмас", "Бухоронинг истиқболли қоронғуликда", "Ватанпарварлик керак", "Ох, банклар бизни барбод этди", "Эҳтиёжи миллат", "Миллатни ким ислоҳ этади", "Бизни кемирувчи оdatлар", "Омилимиз, ёнқи муродимиз", "Танқид сарлавҳасиданоқ киши диққатини тортади. Уларда адиб баён этмоқчи бўлган мақсад ва мурдада ярқ этиб кўзга ташланади. Сарлавҳанинг узиёқ китобхонани бефарқ қолдирмайди. Уларда мавзунинг энг муҳим қирраси муҳрланган бўлади: "Ҳақ олинур, берилмас", "Бухоронинг истиқболли қоронғуликда", "Ватанпарварлик керак", "Ох, банклар бизни барбод этди", "Эҳтиёжи миллат", "Миллатни ким ислоҳ этади", "Бизни кемирув

МУТОЛАА

Ҳикоя содда, ихчамроқ бўлгани яхши. Айрим ҳажми салкам қиссага тенглашадиган ҳикояларни соддалаштириб, тенг ярмига қисқартирилса ҳам, мазмунига путур етмайди, гўё аслида шундай ёзилгандек фикр уйғотилади одамда.

Бадиий асарга қўйиладиган бу талабни машҳур ёзувчи Абдулла Қаҳҳор 1940 йилда ёзган “Ҳаёт кўшиғи” мақоласида шундай ифодалаган эди: “Китобхонга бир фикрни англатиш ёки бир нарсани тасаввур қилдириш учун кишининг бошини қотирмайдиган, очиқ, равон ва содда тил керак. Сураат олдираётган киши сураатга чиройли тушмоққа беҳуда зўр бериб, ўзининг табиий ҳолатини бузгандай, ёзувчи “чиройли” ва “қойил қилиб ёзиш”га беҳуда зўр берса, адабий асар учун зарур бўлган тилдаги соддалик, табиийлик бузилади”.

СОКИН ТУЙҒУЛАР ТУҒЁНИ

Абдуҷалол Тайпаповнинг “Ўғил” тўпламидаги ҳикояларни ўқиганимда дафъатан улардаги шу хусусият — қисқалик, соддалик, тасвирларнинг самимийлиги ўзига тортиди. Тўпландаги ҳикоялар катта воқеани, катта гоёни ўзига қамраб олган бўлсада, ҳажми ихчам, баён ўта қисқа, тасвирлар содда ва равон. Шунинг учун ҳикояларни ўқувчи қийналмай ўқийди, оз вақт сарфлаб анча кўп нарса олади. Энг муҳими, ҳикоядаги воқеалар, қаҳрамонларнинг ҳаракати, характери сизни ўйлантиради, мушоҳадага ундайди.

Тўпланимнинг бошидаги “Ўлғайиш” ҳикоясининг сюжети оддий воқеа асосига қурилган.

Ҳикоя қаҳрамонининг отаси Мусурмонкул давлат хўжалик воқеаларга оддий шофёр бўлиб ишлайди. Катталар нимани буюрсун, бажаради. Хўжалик раҳбари давлат мулкидан “Ўзининг улуши”ни зимат машинасига юклаб, уйига олиб бориб ташлашни буюради. Яқин ўтмишда оқдатда ҳол бўлган унчалик “англик” бўлмаган воқеа. Бироқ ишни бегона кўзлардан ашириб, шофёри билан ими-жимиди бажармоқчи бўлган амалдор ўзининг уйда “келишиб бўлмас” назоратчининг қўлига тушади.

“Чол қоронғиликда яхши кўр-масад-да, ҳассасини тўқиллатиб, машинанинг ёнига келди.

— Нима бу? — деб сўради. Кейин бирдан жазава си тутиб қолди.

— Ол машинангни! — Бақирди Мусурмонкул ҳақараб. — Ҳозир мелисага хабар қиламан! Нон-тепкилар!

Мусурмонкул бошлиққа қаради. Бошлиқ отасига яқинлашиб, унинг қўлига нимадир деб шивирлади.

— Ни-м-м-а-а! — Чол бақирди давом этди. — Кунжара еб катта бўлганингни унутдингми? Ҳали кўзим очик экан, сенларга бу номаъқулни едирмайман. Ўлганимдан кейин эса билганларингни қилинглар. Ҳайда машинангни! — Чол ҳассаси билан кабинага ниқтади. Мусурмонкул “Нима қилай?” деган маънода бошлиққа бурилди.

— Бўпти, сиз бораверинг! — Бошлиқ жаҳл билан қўл силтади.

— Буни-чи? — Мусурмонкул кўзига ишора қилди. — Буни нима қилай?

— Билганингизни қилинг!..”

Мусурмонкул галлани хўжаликнинг хирмонига қайтариб олиб боролмайди, уйига олиб келади. Унчинчи синфда ўқийдиган ўғлини уйғотиб тушириб олишни бошлайди. Мактабда ўқитувчиларнинг тўғри яшаш ҳақидаги таълими, китоблардаги ҳалоллик ҳақидаги гоёлар билан тарбияланган бола отасининг бу иши ўғрилик эканлигини билади, ичида отасини қоралайди, бу нопокликни қабул қила олмайди. Бу масалада худди хўжалик раҳбарининг отаси Ҳайдар гажирга ўхшаб фикрлайди. Ҳайдар гажир ўғлига бу қинғирликни охирига етказишига йўл қўймай, фаллани қайтариб юборган эди. Аммо бола отасининг айтганини бажаришга мажбур. Отасига буйруқ беролмайди. Фаллани тушириб, жойлайди.

Сокин кечаётган оддий воқеалар ҳали ҳаётнинг пасту баландини англаб етиб улгурмаган боланинг қалбига туғён кўзгайди.

“Бола таратдуланди. “Айт-самми?” Уришиб берса-я. Уришса уришар”.

— Ота-а... — Товуши жуда синик чиқди.

— Ҳа, нима дейсан?

— Шу-шу... ишчи қилмасангиз-чи? — Боланинг кўнглидаги гап беихтиёр оғзидан чиқиб кетди.

— Ни-и-ма-а? — Ота ўрнидан туриб ўтирди. Ўғлини биринчи марта кўраётгандай тикилиб қолди. Ойнинг хира нурида унинг юз ифодасини кўриб бўлмади...

“Мен сизларнинг ўқимишли, обрўли одам бўлишларингиз тарафдориман. Мен тортган азобларнинг миндан бирини ҳам кўрманлар, дейман. Ўзинг эсли йигитсан-ку, ўғлим!..”

У отасининг бунчалик куйиниб, дард билан гапирганини, отам шунча гапни билади, ҳали бу дунёда унинг ақли етмайди-ган кўп нарсалар бор”.

Боланинг уй-хаёллари бизни воқеаларнинг ташқи ривожланишидан, қаҳрамонлар ички дунёсидаги зиддиятлар сари етак-

лайди. Ҳикоядаги ота-болалар тўқнашуви фақат турли ёшдаги одамлар қарашларининг қарама-қаршилиги эмас, аслида даврнинг, жамиятнинг зиддиятлари эканлигини ўйлаймиз. Боланинг мактабда домлалардан эшитганлари, кўрганлари, китобларда ўқиганлари ўз ҳаётида кечаётган воқеалар зиддиятга киришади. Уларни англашга ҳаракат қилади. У шу зиддиятлар оламида улғаяди.

Ҳикоя шундай яқунланади. Бироқ воқеа ривож энди бизнинг, ўқувчиларнинг қалбига кўчади. Ҳаётнинг абадий зиддиятлари, қарама-қаршилиқлари, қурашларига дуч келган, уларга ечим тополмаётган мусаффо боланинг завол топишдан ҳадисираймиш. Ўзи хохламаган ҳолда катталарнинг қинғирликларига шерик, бироқ қаршилиқ қилишга ожиз бола улғайганда қандай одам бўлади? У ўзини ўраб турган борлиқдаги чигалликлардан ўзига тўғри йўл топа оладими? Инсоннинг улғайишидаги бу мураккаб йўл ўқувчини ўйлантириши, мулоҳазага ундаши учун битта ҳикояга шунча куч юклаш, албатта, ёзувчининг маҳорати.

Инсоннинг ҳаётда ўз ўрнини топишида у улғайган муҳитнинг атрафдагиларнинг таъсири ёзувчининг бошқа ҳикояларида рақиб йўл ўқувчини ўйлантириши, мулоҳазага ундаши учун битта ҳикояга шунча куч юклаш, албатта, ёзувчининг маҳорати.

Инсоннинг ҳаётда ўз ўрнини топишида у улғайган муҳитнинг атрафдагиларнинг таъсири ёзувчининг бошқа ҳикояларида рақиб йўл ўқувчини ўйлантириши, мулоҳазага ундаши учун битта ҳикояга шунча куч юклаш, албатта, ёзувчининг маҳорати.

Инсоннинг ҳаётда ўз ўрнини топишида у улғайган муҳитнинг атрафдагиларнинг таъсири ёзувчининг бошқа ҳикояларида рақиб йўл ўқувчини ўйлантириши, мулоҳазага ундаши учун битта ҳикояга шунча куч юклаш, албатта, ёзувчининг маҳорати.

Инсоннинг ҳаётда ўз ўрнини топишида у улғайган муҳитнинг атрафдагиларнинг таъсири ёзувчининг бошқа ҳикояларида рақиб йўл ўқувчини ўйлантириши, мулоҳазага ундаши учун битта ҳикояга шунча куч юклаш, албатта, ёзувчининг маҳорати.

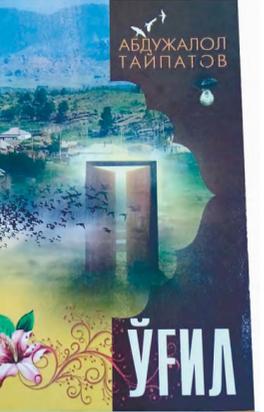
бир-бирларига ўхшашлигида кўзга ташланади. Аммо булар ҳикоялардаги умумий ўхшашликнинг айрим қисмлари, холос. Асосий ўхшашлик бу қаҳрамонларнинг барчасидаги софлик, самимийлик, соддалик, жумардлик. Уларнинг барчаси соф ниятли, имонли, инсофли одамлар эканлиги. Уларнинг ният-уйлари, орзу-армонлари, тўсиқларга, иллатларга қарши курашда тутган йўллари, усуллари, гарчи, турлича бўлсада, олижаноб мақсадлари, соф туйғулари билан бир-бирларига ўхшайди, бир-бирларини тўлдирди. Шунинг учун “Жиян”даги Абдумурод “Ўлғайиш”даги боланинг катта бўлиб олиш мактабда ишлаётган пайтидек туюлади. Бу боладаги ноҳақликка, адолатсизликка исёни “Истеъфодаги полковник”даги Муродда, “Полвон”даги Тиловберди полвонда кўрамай.

Турли ёшдаги, турфа феълун аъмолага эга бу қаҳрамонларнинг ниятларининг софлиги, соддалиги, самимийлиги учун яхши рақиб йўл ўқувчини ўйлантириши, мулоҳазага ундаши учун битта ҳикояга шунча куч юклаш, албатта, ёзувчининг маҳорати.

Инсоннинг ҳаётда ўз ўрнини топишида у улғайган муҳитнинг атрафдагиларнинг таъсири ёзувчининг бошқа ҳикояларида рақиб йўл ўқувчини ўйлантириши, мулоҳазага ундаши учун битта ҳикояга шунча куч юклаш, албатта, ёзувчининг маҳорати.

Инсоннинг ҳаётда ўз ўрнини топишида у улғайган муҳитнинг атрафдагиларнинг таъсири ёзувчининг бошқа ҳикояларида рақиб йўл ўқувчини ўйлантириши, мулоҳазага ундаши учун битта ҳикояга шунча куч юклаш, албатта, ёзувчининг маҳорати.

Инсоннинг ҳаётда ўз ўрнини топишида у улғайган муҳитнинг атрафдагиларнинг таъсири ёзувчининг бошқа ҳикояларида рақиб йўл ўқувчини ўйлантириши, мулоҳазага ундаши учун битта ҳикояга шунча куч юклаш, албатта, ёзувчининг маҳорати.

АБДУҶАЛОЛ ТАЙПАТОВ
ЎҒИЛ

ЖАҲОНДА НИМА ГАП?

ФРАНЦИЯНИНГ СОБИҚ ПРЕЗИДЕНТИ СУДЛАНАДИМИ?

Парижда терговга пора бериш ва ноқонуний босим ўтказишида айбланаётган Франциянинг собиқ президенти Николя Саркозига қарши суд бошланди.

2007-2012 йиллар давомида мамлакатни бошқарган 65 ёшли Саркозига 10 йилгача қамоқ ва 1 миллион евро жарима солиниши мумкин.

Николя Саркози 2014 йилда адвокати орқали бошланган экс-президенти қарши кассация судида ўтказилган тергов ҳақида маълумот олиш учун прокурори Жильберт Азиберга пора беришга уринганликда айбланмоқда. 2007 йили Саркозининг сайлов кампанияси “L’Oreal” компаниясининг меросхўри, миллиардер Лиллиан Беттанкур томонидан ноқонуний равишда молиялаштирилгани таҳмин қилинган эди. 2013 йилда Саркози оқланганди. Бироқ Адлия вазирлиги унинг адвокати билан суҳбатни ёзиб олди ва ушбу музокара-лар экс-президенти қарши яна бир иш очилишига олиб келди. Саркози бу айбловларни рад этмоқда.

СМАРТФОН ВА ХАВОТИРЛАР

Берлин Озод университети олимлари тадқиқот ўтказиб, ижтимоий тармоқларда ўтирадиган ва смартфондаги ўйинларни яхши кўрадиган одамлар импульсивлик (таъсирчанлик), ўзини бошқаришнинг бузилиши ва зудлик билан муқофотланишга талпиниши билан ажралиб туришларини аниқлашган.

Аниқлаштиришга, телефонда кўп вақтини ўтказадиганлар кейинчалик катта муқофот олгандан кўра, ҳозирнинг узида кичик муқофотни танлашга мойил бўлади.

Олимлар смартфондан фойдаланиш натижасида, тор фикрлайдиганлар доираси тобора кенгайиб бораётганидан хавотирланганини аниқлашган.

УКРАИНА ПРЕЗИДЕНТИ КОРОНАВИРУСДАН СОҒАЙДИ

“ukrinform.ru” сайтининг хабар беришича, Владимир Зеленскийнинг COVID-19га топширган тести манфий натижа кўрсатган. Президент буғун ўз вазифасини бажармоқда.

— Менинг коронавирус текшируви манфий бўлди. Шунини тушуниш керакки, тиббий никоблар, ўзини изоляция қилиш, ижтимоий масофа, мувозанатли витамин дастурлари, спорт режими энди мажбурийдир. Буларнинг барчаси жуда муҳим! Буларнинг барчаси бизга умид бахш этади, — дейди президент ижтимоий тармоқлардаги саҳифасида.

Шу йил 9 ноябрь кун Украина президенти Владимир Зеленский ва Президент девони раҳбари Андрей Ермакда коронавирус аниқланган эди.

ЕРГА УЛКАН АСТЕРОИД ЯҚИНЛАШМОҚДА

“NASA” Ерга яқин объектларни ўрганиш маркази сайти хабар беришича, Ерга катталиги 370 дан 820 метргача бўлган 153201 (2000 WO107) астероиди яқинлашиб келмоқда.

Тадқиқотларга кўра, астероид Ерга энг яқин масофага 29 ноябрь кун итиб келади. Астероид ва Ер орасидаги масофа 4 миллион километрдан ортиқ бўлиб, бу Ойгача бўлган масофадан 11 баравар кўنдр. Шунинг учун у сайёрамизга хавф туғдирмайди. Бироқ олимлар астероид Ернинг орбитасини кесиб ўтиши сабабли унинг хавфлигини истисно қилмайдилар.

ГАЗ ТАЪМИНИНГ БЎЙИЧА 8 ВИЛОЯТДА 58 ТА ЛОЙИҲА

“Kazinform.ru” сайтининг хабар беришича, Қозоғистоннинг 8 вилоятида газ таъминоти бўйича 58 та лойиҳа амалга оширилмоқда. Бу ҳақда мамлакат энергетика вазирини Нурлан Ногаетев маълум қилган.

Маълумотларга кўра, Қозоғистон Республикасида сўнгги 5 йил ичида 1 334 км. магистрал газ қувурлари ва 20 000 км.дан ортиқ газ тақсимлаш тармоқлари қурилган. Айни пайтда магистрал газ қувурлари қурилишининг ўсиши 7 фоизни, газ тақсимлаш тармоқлари қурилишининг ўсиши 49 фоизни ташкил этди.

2015 йилдан 2020 йилгача республика Бюджетни томонидан газлаштириш учун ҳошимиятларга йўналтирилган трансфертлар учун 125 миллиард тенге, шу жумладан, сўнгги икки йил ичида 76 миллиард тенге ажратилган.

ЯНГИ ФИЛЬМ: “ТОМ ВА ЖЕРРИ”

“КиноПоиск.ru” хабар беришича, “Том ва Жерри”нинг тўлиқ метражли картинаси сураета олинди. Фильм сюжети мушук Том ва сичқоқ Жерри ўртасидаги рақобат ҳақидаги қисқа метражли анимацион фильмга асосланган.

Янги фильмда қаҳрамонлар обрўли меҳмонхоналарнинг бир-рида учрашади. Меҳмонхона ходимаси ролини ижро этган актриса Грэйс Мореч Томни шохона тўйни бузиш хавфини туғдираётган Жеррини туттиш учун ёллади...

Фильм режиссёри Тим Сторининг айтишича, “Том ва Жерри” картинаси 2021 йилда кинотеатрларда намойиш этилиши режалаштирилган.

Интернет хабарлари асосида тайёрланди.

ЭЪЛОНЛАР
Қасимов Хикмат Нигматович номига берилган Тошкент шаҳар, Юнусобод туманидаги 17-даха, 1-уйнинг кадастр ҳужжатлари йўқолганлиги сабабли

БЕКОР ҚИЛИНАДИ.

Қобилов Мирзабек Муродбек ўғлига Тошкент шаҳар, Юнусобод туманидаги 17-умумий ўрта таълим мактаби томонидан 2019 йил берилган аттестат йўқолганлиги сабабли

БЕКОР ҚИЛИНАДИ.

Ҳаёт Феруза Мухаммадиевнага Тошкент шаҳар, Мирзо Улуғбек туманидаги 148-мактабни 2004-2005 ўқув йилида битирганлиги ҳақидаги 22-қайд рақами билан U №2276244 сонли шаходатнома йўқолганлиги сабабли

БЕКОР ҚИЛИНАДИ.

КЎЗГУ СИНИҚЛАРИ

Асрларга тенгдош чинор дарахти остидаги сўрида Ақл, Тафаккур, Билим, Яхшилик, Эзгулик, Ҳақиқат, Дийнат, Фаросат бир даврада ўтириб ҳаёт фалсафаси ҳақида гурунглашарди. Уларнинг суҳбати нукул яратувчанлик, бунёдкорлик, бахт ва шодлик, қувонч ва ютуқлар ҳақида бўлгани боис шундоққина олдиларида жилдираб оқаётган жилға ҳам, кўкка буй чўзаётган ниҳолу, ҳарир шабада ҳовурида тебранаётган майса ҳам роҳатланар, қўшчалар шохдан-шохга кўниб, чуғурлашиб ҳаммаҳонга куй чалаётгандек яйрашар эди.

Сал нарироқда мева тугишга эриниб умрини ўтказган, шохлари тарвақайлаб ўсиб, сал қолмаса чакалакка айланган қийишқ бир дарахт остида эса тумшукларини бир-бирига тираб, шалпанг қулоқларини ғийбат эшитишга мослаб “дин” қилиб гўнғиллаётган Ёмонлик, Ёвузлик, Худбин, Хиёнат, Ёлгон, Жаҳл, Аросат ҳаётдан нолишарди. Ундан-бунга қуриган шох-шаббаларга учиб-қўнаётган қарға безовта қағиллар, кўз қорачиғла-

рини ўйнатиб, гап тингларди... Ўт-ўланлар қовжираб жаврайди: “Шундоққина ёнидан оқиб турган ариқдан бир кафт сув селиб қўйай ҳам дейишмайди-ю, аммо қалбларга озор беришни қанда қилишмайди, булар”, деб нолинадди. Ўртага чиқиб олган Шайтон четда ҳеч кимга қўшилмай, тўғрироғи, қўшилила олмай пиқиллаб йиғлаб турган Андишани имлаб гапида давом этди: — Мана бу, Қўрқонинг аҳволини қа-

ранг, баттар бўлсин, — деди шахд бошини кўтариб томоқ қириб. — Бошида айтдим. Бизга қўшил. “Хўп, хўп де, аммо ўз билганингдан қолма”, “Урни келганда юзингда кўзинг борми, дема. Шарт-шурт бетига захрингни соч. Камига давраларга кирганинга камчилигини айтиб одамлар олдида изза қил. Ана шунда кўрасан. Ҳурматинг ошишини. Қани бирови Сенга “гин”деб кўрсин-чи?!”

— Шунинг денг. Мен ҳам бир неча марта ўргатдим. Иш билмасанг, билма, аммо гап бил. Аюҳаннос сол! Вой-дод, бедодлар, ноҳақлик қилишди, де. Шундай қилгинки, овозингни битта яримта эшитсин. “Беобрўнинг номи бутун”, ахир! Сен ҳеч нарса йўқотмайсан, қайтанга ишинг битади, дедим. Буни ҳамма билади бироқ қулоқ солмади. “Йўғ-е, бировга ёмонлигим йўқ”, деди мунгайиб. Бу ҳам кам. Ўзидан ўпкаласин, — Хиёнат давом эттирди.

— Тинмайди. Қитир-қитир ишлагани ишлаган. Мана, нима тоғди?! Оғирнинг устидан, енгилнинг остидан ўтганлар кун кўради, — деди Аросат ҳам даврдан кун қолмаслик учун гапга қўшилиб. — Ўв-в, Қўрқок, биз сенга гапираяймиз, — деди Ғийбат Андиша эшитиб, қалби озор чекишини хоҳлагани учун овозини бир парда баландлатиб. Худбин эса писиб бир чеккага қараб гўё бу суҳбатдан хабари йўқдек ўзини гапдан асраб атрафга аланларди. Бошқалар эса оқибатини томоша қилишга шай туришарди.

— Наҳотки, мени танимаяпсиз?! Ахир, мен Андишаман-ку! Ёмонлик, сенга рўбарў келганимда ҳам Ақл ва Тафаккурнинг гапига кириб яхшилик илинганман.

Ёвузлик, сени ҳам яхшилик, эзгулик билан енгиб ўтганман. Ёлгон, Хиёнат, Жаҳл, Аросат, ёниб турган чўғдек пайтингизда сабр қосасида меҳр гулобин селиб шаштингизни сўндирганман, ахир! Нега танимаяпсиз? Худбин, сен-чи?! Нега овозинг чикмайди?! — ўксиб-ўксиниб йиғлайди Андиша...

Ақл қўллари билан Андишанинг аламли кўз ёшларини сидириб ташлади. Яхшилик унинг бошини силаб кўнглини кўтарди. Тафаккур уйчан бўлиб узоқларга нигоҳини қадади. — Шоир ҳақ: Ҳақсизликни кўрсан қалбим безиллар, Во дарг, мум тиллаб турар фозиллар, — деди пичирлаб.

— Ҳаётинг давомида бундай синовларни бошингдан кечирганингни мен билан Сабр жуда яхши биламиз. Асосийси, билм сен билан, Ҳақиқат ва дийнат ҳамроҳинг, яхшилик қўлларингдан маҳкам ушлаган, эзгулик кўнглинг қушидан жой олган. Сен Қўрқок эмассан. Сен ўзини билмаган нотавон, илмсизлар наздида Қўрқокдирсан, балки. Аммо биз сенинг Андиша эканлигингни яхши биламиз, — деди Фаросат.

Чўкур тин олиб “уф”торган Андиша чап кўксини ушлаганча мийғида қулиб қўйди. Узоқдан хофизинг мунгли қўшиғи эшитиларди... “Орагимей, сенга раҳим келиб кетди...”

Ҳаёт давом этаверар экан, улкан Чинор ва қийишқ дарахт бундай суҳбатларга тақор-тақорор гувоҳ бўлаверар экан.

Моҳира ШАКАРОВА.

ҚАЛБ БЕДОРЛИГИ Буюк Уйғонишга олиб боради

1 Ана шу мангу борлиқда бошқа сайералар қатори Ер (макон) ҳам яралди ва Вақт (замон) худудида жой олди. Маълумки, ерда ҳаёт бир-даннига пайдо бўлмаган, бунинг учун эҳтимол миллион йиллар керак бўлган. Шу икки мавжудлик (замон, макон)нинг ҳаракат қонуниятлари, қолаверса, яшаб қолиш қистови учинчи унсур (инсон)ни ҳам талаб қилганки, бу Инсон ҳазрати олийларидир. Инсон ўз ўрнида Вақтнинг ҳам, Маконнинг ҳам "эркатойи"га айланди, чунки унинг пайдо бўлиши билан ер (табиат) ва вақт (борлик) ўртасида алоқа вужудга келди.

Энди бевосита Инсон жаноби олийларига қайтамиз ҳамда бугун юртимизда улуг ва соф ният билан тилга олинган ҳамда амал қила бошлаган Уйғониш (Ренессанс) жараёнида, умуман, ижтимоий тараққиёт жаҳасида бу қудратнинг табиати қандай бўлганлиги (гарчи ҳамма гаплар ай-тилган бўлса-да; Ҳадисларда баъзи ҳақиқатларни ҳар кун қайта-қайта такрорлаш ва эсга олиш фойдадан холи эмаслиги таъкидланган экан) юзасидан фикрлашамиз. Агар инсоннинг яралиши ҳақидаги мифларга қулоқ тутадиган бўлсак, Буюк Яратувчи Уни Ернинг хожаси сифатида дунёга келтираман, деганида мўтабар фаришталарнинг кўпчилиги қўллаб-қувватлаган бўлса-да, бу фикрга қарши турганлари ҳам бўлган ва шунда Оламлар сарвари "Бу хилқатимни тафаккур билан бошқараман", деб жавоб берган. Шунда ҳам қарши тараф ўз фикрдан қайтмаган. Мана шу нозик нуқтадаги зариф маънога уруқ берилса, "олам хожаси"ни — инсонни фақат тафаккур (бу ўринда кенг маънода: маданият, маърифат, илм-билим ва ниҳоят, мафкура) билан бошқариш мумкинлиги аниқ ҳақиқат бўлиб қолади ва шундай бўлиши Буюк васият ва йўл-йўриқ эканини англаш қийин эмас. Истисно ҳолатлар — айнан фикр қуроли ишлатилмаганда ёки тафаккурдан узоқлашганда инсон бошқариб бўлмайдиган ваҳший махлуққа айланиб қолишини кекса дунё тажрибаси кўп бора тасдиқлайди.

Аслида ҳам салтанатлар тарихида инсон қалби учун кураш асосий муҳораба майдони бўлиб келган. Негаки, буюк қудрат ва истеъдод соҳиб инсон фасолията кечадиган жами хатти-ҳаракатлар қалб амри билан юзага келади; агар у ўзини-ўзи бошқарадиган даражада руҳоний қудратга эга бўлмаса, уни ҳеч қандай ташқи куч идора қила олмайди. Одам кўрүкү ёки манфаат тазийқида зоҳиран тақлиф қилинган ҳақиқатни тўтиқушдек такрорлаб туриши мумкин (масалан, хожасига садоқатини ҳар лаҳзада тилида айлантлар), бироқ ботинида, яъни қалбида шу ҳақиқатни тан олмаса, барибир, қалб амрига бўйсунди, тан олинмаган нафратини, албатта, изҳор этади. "Қалб" сўзининг маъно-

дош шакллари кўп: кўнгил, дил, юрак... Аммо айнан қалб тушун-часида энг баланд рутба муҳр-лаган (унинг марказ, ўрта каби маънолари ҳам бор). Қалбни инсон вужудида Оллоҳнинг маскани, деб тақдим этилади (яъни, Оллоҳ ҳар бир бандасида яшайди, ҳар бир одамда унинг улгуси бор ва ўша мавжудлик жойи қалбдир). Баъзи мутафаккирлар қалбни худди юрак ёки ўпка сингари мавжуд узв ҳам дейишади. У вужуднинг маълум қисмида кичкина халта шаклида бўлар экан ва қоп-қора қон билан тўлиб турар экан. Агар одам ножоз ишларга ружу қўйса, қон ранги оқариб (бу унинг қалбининг улгани аломати) бораверар экан. Худди шу ўринда қалб шифоси ҳам, қалбни забт этувчи йўл ҳам фақат тафаккур орқали амалга ошишини ошғич таъкидлаб қўйишга мажбуриятлимиз.

Бу мулоҳазаларга Президентимизнинг жорий йил ўқи-туви ва мураббийлар кунига бағишланган тантанали маросимдаги нутқида: "Ҳаммамиз тушунмиш, Учинчи Ренессанс пайдеворини яратиш ... учун, аввало, юзлаб-минглаб истеъдодли кадрлар, фидойи шахслар керак", деган сўзлари туртки бўлди. Дарҳақиқат, ҳар қандай ишнинг, ташаббуснинг оқибати кадрлар (бу ўринда маълум мақсадга йўналтирилган хизматчилар)га боғлиқ. Сир эмас, юртимиз истеъдодлар ва-тани, бу ҳақиқатни тарих ҳам, бугунги кун ҳам тасдиқлайди. Агар ана шу чўнг ҳақиқатни айни пайтда дадил ўртага ташланган Ренессанс гоёси билан бақамти қўйиб, мулоҳаза юритилса, ўйлаб кўрадиган кўплаб масалалар юзага чиқади. Ахир буюк мақсадга етишиш учун буюк азму шижоат ҳам керак-да! Ана шу азму шижоат кадрлар, яъни Ватанимиз фарзандларининг ғайрати, саъй-ҳаракати билан юзага чиқади. Бу ҳол ҳам очиқ эътироф этилган: "Янги Ўзбекистон остонаси мактабдан бошланади". Албатта, нима қилиш эканини англаш қийин эмас. Истисно ҳолатлар — айнан фикр қуроли ишлатилмаганда ёки тафаккурдан узоқлашганда инсон бошқариб бўлмайдиган ваҳший махлуққа айланиб қолишини кекса дунё тажрибаси кўп бора тасдиқлайди.

Аслида ҳам салтанатлар тарихида инсон қалби учун кураш асосий муҳораба майдони бўлиб келган. Негаки, буюк қудрат ва истеъдод соҳиб инсон фасолията кечадиган жами хатти-ҳаракатлар қалб амри билан юзага келади; агар у ўзини-ўзи бошқарадиган даражада руҳоний қудратга эга бўлмаса, уни ҳеч қандай ташқи куч идора қила олмайди. Одам кўрүкү ёки манфаат тазийқида зоҳиран тақлиф қилинган ҳақиқатни тўтиқушдек такрорлаб туриши мумкин (масалан, хожасига садоқатини ҳар лаҳзада тилида айлантлар), бироқ ботинида, яъни қалбида шу ҳақиқатни тан олмаса, барибир, қалб амрига бўйсунди, тан олинмаган нафратини, албатта, изҳор этади. "Қалб" сўзининг маъно-

дош шакллари кўп: кўнгил, дил, юрак... Аммо айнан қалб тушун-часида энг баланд рутба муҳр-лаган (унинг марказ, ўрта каби маънолари ҳам бор). Қалбни инсон вужудида Оллоҳнинг маскани, деб тақдим этилади (яъни, Оллоҳ ҳар бир бандасида яшайди, ҳар бир одамда унинг улгуси бор ва ўша мавжудлик жойи қалбдир). Баъзи мутафаккирлар қалбни худди юрак ёки ўпка сингари мавжуд узв ҳам дейишади. У вужуднинг маълум қисмида кичкина халта шаклида бўлар экан ва қоп-қора қон билан тўлиб турар экан. Агар одам ножоз ишларга ружу қўйса, қон ранги оқариб (бу унинг қалбининг улгани аломати) бораверар экан. Худди шу ўринда қалб шифоси ҳам, қалбни забт этувчи йўл ҳам фақат тафаккур орқали амалга ошишини ошғич таъкидлаб қўйишга мажбуриятлимиз.

Президентимизнинг жорий йил ўқи-туви ва мураббийлар кунига бағишланган тантанали маросимдаги нутқида: "Ҳаммамиз тушунмиш, Учинчи Ренессанс пайдеворини яратиш ... учун, аввало, юзлаб-минглаб истеъдодли кадрлар, фидойи шахслар керак", деган сўзлари туртки бўлди. Дарҳақиқат, ҳар қандай ишнинг, ташаббуснинг оқибати кадрлар (бу ўринда маълум мақсадга йўналтирилган хизматчилар)га боғлиқ. Сир эмас, юртимиз истеъдодлар ва-тани, бу ҳақиқатни тарих ҳам, бугунги кун ҳам тасдиқлайди. Агар ана шу чўнг ҳақиқатни айни пайтда дадил ўртага ташланган Ренессанс гоёси билан бақамти қўйиб, мулоҳаза юритилса, ўйлаб кўрадиган кўплаб масалалар юзага чиқади. Ахир буюк мақсадга етишиш учун буюк азму шижоат ҳам керак-да! Ана шу азму шижоат кадрлар, яъни Ватанимиз фарзандларининг ғайрати, саъй-ҳаракати билан юзага чиқади. Бу ҳол ҳам очиқ эътироф этилган: "Янги Ўзбекистон остонаси мактабдан бошланади".

— уйғониш мудроқлик, ҳафсаласизлик ва бошқа лоқайдликлардан воз кечиш, борлиққа уйғонган, хушёр торган одам на-шар билан қараш, шунингдек, ҳар бир воқеликни, унсурни тий-рак нигоҳ билан баҳолаш ва ал-ҳатта, ҳаракат — амални ҳам ўзгартириш дегани. Шундай та-саввур қилишимиз кераки, Ренессанс — Уйғониш деган сўз-лозимлиги, қандай юмушларни амалга ошириш соҳа киши-ларига яхши маълум, бу ўринда ҳеч ким ақл ўргатиши мақсад қилаётгани ҳам йўқ, мудоао а-слида битта: Ренессанс гоёси бутунлай бўш жойда пайдо бўл-маганлигини ва уни юзага чиқар-ишда асослар мавжудлигини таъкидлаш, шу мақсад йўлида тарих тажрибасидан самарали фойдаланиш заруратини бўрт-тириб кўрсатишди. Зеро, икки марта дунёни ҳайратга солган юртимиз учинчи марта ҳам та-маддун осмонидан порлашга қо-дди.

Шу ўринда "Ренессанс" ту-шунчасида мужассамлашган маъноларни бир кўр эсга олиш ва бугунги кунда унга мурожаат этиш зарурати нимадан пайдо бўлгани юзасидан шахсий му-мулоҳазаларни баён этишга ўрин бор, деб ўйлайман. Аввало, Президентимиз ўз нутқида Ренессанс масаласини "стратегик вазифа сифатида" амалга киритилганини ва уни "миллий гоё даражасига" кўтарилаётганини алоҳида таъкидлади. Демак, бу

тушунча қандайдир моддий бор-лиқни ифодаламайди, яъни ул-кан тоғ ёки янгидан барпо этила-диган маҳобатли иморат эмас, балки тафаккурдаги, фикрдаги ва албатта, амалиётдаги эври-лишдир (худди буюк китобимиз "Авесто"да таъкидланганидек, "Эзгу сўз, эзгу амал, эзгу ният"). Табиатимизда бундай олижа-нобликка ўрин бор. Халқимиз "Ниятни холис қилинг, мақсадни баланд олинг", деган панд-на-сиҳатларни кўп ва ҳар доим так-рорлайди. Бу ақл қувват бер-радиган томони — тарихимизда рўй берган икки Буюк кўтарилиш бу ҳаракатга тағ-замин бўлади.

Маълум бўладики, Ренессанс кишиларнинг гоёларини таянч дастуриламал қилиб олишни қайта-қайта таъкидлаштири, бу ҳол ҳам тарихий адолатнинг тикланиши, ҳам бемаврид ха-зон бўлган орзуларнинг янгидан янроқ ёзишига фатводир. Қола-верса, бу борадаги саъй-ҳара-катларга ўша кунлар ғайратини вобаста қилиш, уларнинг азму шижоатини мустақил юрт бағри-дан туриб давом эттириш ҳам меросимизга муҳаббат, ҳам ав-лодлар давомийлигининг рамзи бўларди.

Алалхусус, Ренессанс умум-миллий гоё даражасига кўта-рилса, у турли табақалар ва қар-рашдаги ватандошларимизни довлар, мутаассиб дин пешво-лари аҳолини оғир балоларга гирифтор қилган, зулм ҳадди-дан ошган, дард устига чипқон дегандек, Чор истибдоди ҳам халқнинг силласини қуритган шароитда ҳамма нажот истарди. Шундай вазиятда жадидларнинг пайдо бўлиши зулмат кўйидаги момақалдироқдек таъсир қил-ган. Улар қарийб икки ўн йил-лиқдаги саъй-ҳаракати билан кўп нарсаларга эришганди. Қизилларнинг пайдо бўлиши билан эрқ истагидаги ҳар қан-дай ҳаракатларга чек қўйилди. Шуру тартиблари ўз моҳияти бил-лан чоризм истибдодидан ҳам қонхўрроқ чиқади; унинг тазийқи билан илғор қарашлар барбод бўлди, жадидлар ҳам, улар-нинг издошлари ҳам шафқат-сиз жазоланди. Шундай қилиб, бошланган тўлқин соҳилга ет-май, пўртаналар қаърида маҳв бўлди. Шуқоналар бўлсинки, худди қишда уяларини тарк этан қушлар яна баҳорда мас-канларига қайтгани каби, пўр-таналар босилиб, озод тўлқин-лар қирғоққа шоггани каби, юк-сак олижаноб мақсадлар билан яшаётган юртимизда ўша кун-лар шукчи пайдо бўлди. Бу-гунги авлод боболар қўлидан тушган туғни мақкам тутиб, ой-дин манзиллар сари боришга жадд қилди. Шубҳасиз, Учинчи Ренессанс тўлқини ўтган аср-ларда шу орзу билан яшаган бо-болар амалидан куч олади, ўша ҳаракатнинг мантйиқ давоми бўлади. Мустақил ва озод юрти-мизда бунинг учун барча имко-ниятлар муҳайё. Зеро, тарихий тафаккур илдизи қанчалик чуқур бўлса, ҳаққа шунча яқинлаши-лади, ҳақ ва ботилни шунча тез ва аниқ ажрата олиш мумкин бўлади.

Жадидчилик ҳаракати-нинг раҳнамоси Маҳмудхўжа Бехбудийнинг кейинги авлод-ларга қолдирган васияти-дан сўнгиси "Болаларни мактабга беринг!" деган қатъий талаб бўлган. Зеро, мактаб — маърифат мас-кани, тафаккур парвоз ола-диган даргоҳ. Ахир дунёнинг ўзгариши, аслида, тафаккур-нинг ўзгариши эмасми? Юқо-рида таъкидланган Уч буюк билиқда Замон абдузйилқ сингари боқий ва сирлили-гига қолаверди, Макон эса тоғ ва дарёлар, бошқа мод-дий мавжудликлар шаклида собит тураверди. Инсон эса авлодлар алмашгани сингари муттасил ўзгаришлар доира-сида яшайди. У буюк янгилик-лар ижодкори, аммо истисно тариқасида ҳолат шукки, одам физиологик мавжудот сифа-тида яралгандан бери икки қўл-оёқ, ўша кўз-қулоқ билан ўзгаришлар, фақат унинг та-факкури ўзгарган ва мана шу ўзгариш борлиқда ҳам улкан янгиликларни юзага келтир-ган. Ҳаммасининг фикрдан бошланиши, руҳониятдан бошланишининг мантйиқ шу. Демак, инсоннинг фикри ўз-гарса, янгиликлар, уйғонса, у яратиш, бунёд қилишга қо-дир бўлади. Юртимизда ке-чаётган учинчи Ренессанс-нинг асоси ҳам шу: қалбни уйғотиш билан тафаккурни янгилаш ва шу орқали Ва-танимиз салохиятини на-моийш этиш.

Жадидчилик ҳаракатининг пайдо бўлиши ҳам кўчларнинг бирлашуви маҳсули эди. "Бир ёмоннинг бир яхисини" деганла-ридек, Чор босқинчилиги бош-ланиши билан учга бўлиниб ёт-ган чегаралар очилди, зулм қиличи остида қон қақшаган хонлик ва амирликлар ўзаро ички ара-лардан воз кечиш, имконият-ларни ягона душманга қарши йўналтириш заруратини сез-дилар. Ана шу ҳаракатнинг бо-шида турган илғор зиёлилар "жадидлар", яъни янгича қар-рашдаги кишилар номини олди. Уларнинг мақсади хурофот ва бидъатга ўралган эски тартиб-ларни синдириб, дунёда кечаёт-ган жараёнларга ҳамоҳанг янги-ликларни ижтимоий ҳаётга олиб кириш эди. Айни ўша кунлар ҳақида бирмунча аниқ ва холис тасаввур уйғотишга ёрдам бера-диган Навилқиннинг "Тубойли-лар: олдин ва ҳозир" китобида XX аср бошида Ўрта Осиёда юзага келган биқик ва мазлум ҳаёт тарзи юзасидан далиллар келтирилган. Маҳаллий ама-

дорлар, мутаассиб дин пешво-лари аҳолини оғир балоларга гирифтор қилган, зулм ҳадди-дан ошган, дард устига чипқон дегандек, Чор истибдоди ҳам халқнинг силласини қуритган шароитда ҳамма нажот истарди. Шундай вазиятда жадидларнинг пайдо бўлиши зулмат кўйидаги момақалдироқдек таъсир қил-ган. Улар қарийб икки ўн йил-лиқдаги саъй-ҳаракати билан кўп нарсаларга эришганди. Қизилларнинг пайдо бўлиши билан эрқ истагидаги ҳар қан-дай ҳаракатларга чек қўйилди. Шуру тартиблари ўз моҳияти бил-лан чоризм истибдодидан ҳам қонхўрроқ чиқади; унинг тазийқи билан илғор қарашлар барбод бўлди, жадидлар ҳам, улар-нинг издошлари ҳам шафқат-сиз жазоланди. Шундай қилиб, бошланган тўлқин соҳилга ет-май, пўртаналар қаърида маҳв бўлди. Шуқоналар бўлсинки, худди қишда уяларини тарк этан қушлар яна баҳорда мас-канларига қайтгани каби, пўр-таналар босилиб, озод тўлқин-лар қирғоққа шоггани каби, юк-сак олижаноб мақсадлар билан яшаётган юртимизда ўша кун-лар шукчи пайдо бўлди. Бу-гунги авлод боболар қўлидан тушган туғни мақкам тутиб, ой-дин манзиллар сари боришга жадд қилди. Шубҳасиз, Учинчи Ренессанс тўлқини ўтган аср-ларда шу орзу билан яшаган бо-болар амалидан куч олади, ўша ҳаракатнинг мантйиқ давоми бўлади. Мустақил ва озод юрти-мизда бунинг учун барча имко-ниятлар муҳайё. Зеро, тарихий тафаккур илдизи қанчалик чуқур бўлса, ҳаққа шунча яқинлаши-лади, ҳақ ва ботилни шунча тез ва аниқ ажрата олиш мумкин бўлади.

Жадидчилик ҳаракати-нинг раҳнамоси Маҳмудхўжа Бехбудийнинг кейинги авлод-ларга қолдирган васияти-дан сўнгиси "Болаларни мактабга беринг!" деган қатъий талаб бўлган. Зеро, мактаб — маърифат мас-кани, тафаккур парвоз ола-диган даргоҳ. Ахир дунёнинг ўзгариши, аслида, тафаккур-нинг ўзгариши эмасми? Юқо-рида таъкидланган Уч буюк билиқда Замон абдузйилқ сингари боқий ва сирлили-гига қолаверди, Макон эса тоғ ва дарёлар, бошқа мод-дий мавжудликлар шаклида собит тураверди. Инсон эса авлодлар алмашгани сингари муттасил ўзгаришлар доира-сида яшайди. У буюк янгилик-лар ижодкори, аммо истисно тариқасида ҳолат шукки, одам физиологик мавжудот сифа-тида яралгандан бери икки қўл-оёқ, ўша кўз-қулоқ билан ўзгаришлар, фақат унинг та-факкури ўзгарган ва мана шу ўзгариш борлиқда ҳам улкан янгиликларни юзага келтир-ган. Ҳаммасининг фикрдан бошланиши, руҳониятдан бошланишининг мантйиқ шу. Демак, инсоннинг фикри ўз-гарса, янгиликлар, уйғонса, у яратиш, бунёд қилишга қо-дир бўлади. Юртимизда ке-чаётган учинчи Ренессанс-нинг асоси ҳам шу: қалбни уйғотиш билан тафаккурни янгилаш ва шу орқали Ва-танимиз салохиятини на-моийш этиш.

Жадидчилик ҳаракати-нинг раҳнамоси Маҳмудхўжа Бехбудийнинг кейинги авлод-ларга қолдирган васияти-дан сўнгиси "Болаларни мактабга беринг!" деган қатъий талаб бўлган. Зеро, мактаб — маърифат мас-кани, тафаккур парвоз ола-диган даргоҳ. Ахир дунёнинг ўзгариши, аслида, тафаккур-нинг ўзгариши эмасми? Юқо-рида таъкидланган Уч буюк билиқда Замон абдузйилқ сингари боқий ва сирлили-гига қолаверди, Макон эса тоғ ва дарёлар, бошқа мод-дий мавжудликлар шаклида собит тураверди. Инсон эса авлодлар алмашгани сингари муттасил ўзгаришлар доира-сида яшайди. У буюк янгилик-лар ижодкори, аммо истисно тариқасида ҳолат шукки, одам физиологик мавжудот сифа-тида яралгандан бери икки қўл-оёқ, ўша кўз-қулоқ билан ўзгаришлар, фақат унинг та-факкури ўзгарган ва мана шу ўзгариш борлиқда ҳам улкан янгиликларни юзага келтир-ган. Ҳаммасининг фикрдан бошланиши, руҳониятдан бошланишининг мантйиқ шу. Демак, инсоннинг фикри ўз-гарса, янгиликлар, уйғонса, у яратиш, бунёд қилишга қо-дир бўлади. Юртимизда ке-чаётган учинчи Ренессанс-нинг асоси ҳам шу: қалбни уйғотиш билан тафаккурни янгилаш ва шу орқали Ва-танимиз салохиятини на-моийш этиш.

ҲАҚИМ САТТОРИЙ.

ИЖТИМОЙ РЕКЛАМА

Олий Мажлис ҲУЗУРИДАГИ ЖАМОАТ ФОНДИ

"МИЛЛАТЛАРНО ТУТУВЛИК ВА
БАРҚАРОРЛИКНИ ТАЪМИНЛАШДА
ИЖТИМОЙ ШЕРИКЛИКНИ
КУЧАЙТИРИШ"
мавзуда Давлат грантлари ажратиш учун
5-танловни
ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

Танловга нодавлат нотижорат
ташкilotлари, оммавий ахборот
воситалари ва фуқаролик жамиятини
бошқа институтларнинг қўйидаги
мақсадларни назарда тутган ижтимоий
аҳамиятга молик лойиҳалари
қабул қилинади:

1. Фуқаролик, миллатларо ва тинчлик ҳамда тотувликни янада мустаҳкамлашга қаратилган фестиваллар, форумлар, танловлар, учрашувлар ва бошқа тадбирларни ташкил этиш ва ўтказиш;
2. Ўзбекистоннинг халқаро нуфузини мустаҳкамлашда, мамлакатда олиб борилаётган ислохотлар тўғрисида жаҳон ҳамжамиятига холис ахборот етказишда миллий маданий марказлар ва дўстлик жамиятларининг роли ва аҳамиятини кўрсалтириш;
3. Миллатларо муносабатлар ва хоржий мамлакатлар билан дўстлик алоқаларини янада ривожлантириш соҳасида давлат органлари ва ташкilotларининг, маҳаллий ижро этувчи ҳокимият органларининг фуқаролик жамияти институтлари билан ўзаро ҳамкорлик даражасини янада ошириш;
4. Миллатларо муомала маданиятини тарбиялаш, Ўзбекистон халқининг тарихи ва аъналарини ўрганиш бўйича таълим, ахборот ва маданий-маърифий чора-тадбирлар комплексини амалга ошириш;
5. Миллатларо муносабатлар ва хоржий мамлакатлар билан дўстлик алоқаларини янада ривожлантириш соҳасида давлат органлари ва ташкilotларининг, маҳаллий ижро этувчи ҳокимият органларининг фуқаролик жамияти институтлари билан, шу жумладан, оммавий ахборот воситалари билан ўзаро ҳамкорлиги механизмларини такомиллаштириш;
6. Миллатларо муносабатлар ва хоржий мамлакатлар билан дўстлик алоқаларини янада ривожлантириш, республикада яшаб турган турли миллат ва элат вакилларининг тили, маданияти, аъналарини ва урф-одатларини сақлаш ва ривожлантириш;
7. Жамиятда кўп миллатли катта оила ҳис-туйғусини кучайтириш, республикада яшаётган турли миллат ва элат вакиллари ўртасида дўстлик ва тотувликни янада мустаҳкамлаш, ёш авлодни Ватанга муҳаббат ва садоқат руҳида тарбиялаш;
8. Миллатларо муносабатларни мустаҳкамлаш, мамлакат худудида ва ундан ташқарида фуқароларнинг ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш;
9. Халқаро ҳамкорликни ва чет мамлакатлар билан дўстона алоқаларни ривожлантириш, Ўзбекистоннинг жаҳон майдонидagi обрў-эътибори ва имижини ошириш;
10. Мамлакатимизда яшовчи турли миллат ва элатлар вакилларининг ўзига хос миллий аъналарини, урф-одатларини ва расм-русумларини асраб-авайлаш ва ривожлантиришга кўмаклашиш;
11. Миллатларо муносабатларни уйғунлаштириш, жамиятда дўстлик, ўзаро ҳамжиҳатлик, жипслик, инсонпарварлик ва бағрикенглик маданиятини мустаҳкамлаш;
12. Дўстлик ва кўп миллатли ягона оила туъғуси муҳитини мустаҳкамлаш, ёшларни миллий ва умуминсоний қадриятларга ҳурмат руҳида тарбиялаш;
13. Ўзбекистон Республикасининг асосий халқаро рейтинглардаги ўрнини оширишга тўққинчи қилаётган муаммоларни тизимли таҳлил қилишга, уларни бартараф этиш бўйича тақлифлар ишлаб чиқишга, мамлакатда амалга оширилаётган кенг қўламли ислохотларнинг натижалари ҳақидаги маълумотларни халқаро рейтингларни таъдильчиларга етказишда кўмаклашиш.

Давлат гранти ажратиш учун қўйидаги ҳужжатлар тақдим этилади:

1. Ташкilot раҳбари томонидан имзоланган ва муҳр билан тасдиқланган қузатув хатми;
2. www.fundgo.uz веб-сайтида жойлаштирилган шаклда тўлдирилган давлат гранти лойиҳаси учун ариза;
3. Охири ўзгариши ва қўшимчалар билан давлат рўйхатидан ўтаган ННТлар ва фуқаролик жамияти бошқа институтларининг Уставы (Низомы) нусхаси;
4. Ташкilotнинг давлат рўйхатидан ўтганлиги тўғрисидаги гувоҳнома нусхаси;
5. Агар лойиҳани амалга ошириш лицензияланадиган фаолиятни талаб қилса, унда лицензиянинг нусхаси;
6. Манфаатдор давлат ва жамоат ташкilotларининг тавсия ҳамда қўллаб-қувватлаш хатлари.

Битта лойиҳа учун ажратиладиган грант миқдори — 40 миллион сўмгача.

Ҳужжатлар 2020 йил 24 ноябрдан 25 декабргача қабул қилинади.

Ҳужжатлар Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ҳузуридagi ННТ ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтларини қўллаб-қувватлаш жамоат фонди номига "Ўзбекистон почтаси" орқали юбориладиган муҳрланган конвертларда (А4 форматда) қўйидаги манзил бўйича қабул қилинади: 100035, Тошкент шаҳри, Бунёдкор кўчаси, 1-уй.

Ҳужжатлар тақдим этиш шартлари ва намуналари билан Олий Мажлис ҳузуридagi жамоат фондининг www.fundgo.uz расмий веб-сайтида танишиш мумкин.

Маълумот учун телефонлар: (0-371) 239-26-76, 239-26-86.

Ушбу мақола Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ҳузуридagi нодавлат-нотижорат ташкilotларини ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтларини қўллаб-қувватлаш Жамоат фонди томонидан ажратилган давлат гранти "Инсон манфаати — тараққиёт пайдевори" лойиҳаси асосида чоп этилмоқда. (С1)

БУХОРО ВИЛОЯТ ҲОКИМЛИГИ ДИҚҚАТИГА!

Йўл ёқасида, сабабсиз исроф бўлиб, кран жўмрагидан оқаётган сувни тежаш учун мажмамадан, кўчада кундуз кунни ҳам ёниқ турган электр чироғини ўчириб қўйган киши ростаммига ватанпарвар кишилардан биридир. Айнан шундай одамларда виждон уйғоқ бўлади.

ҚАРОВСИЗ ҚОЛГАН МАҚБАРА

Тахририятимизга хат орқали мурожаат қилган Бухоро шаҳрида яшовчи Саодат Нуруллаева билан суҳбатлашиш учун ахтариб бордим. Бу аёлдаги куюнчақлик, фидойилик оталари раҳматли ўктам Нуруллаев, оналари тиббиёт ходимаси Назира опалардан ўтганини кўшиларни айтишди.

атрофига ўриндиклар ўрнатилса, яхши бўларди. Ахир бу истироҳат боғининг номи ҳам "Сомонийлар", деб аталади. Табаррук ном. Ўзингиз ўйланг, сизда қабоб пишиб турган жойда спиртли ичимликлар ичилмайди, деб ким қаровлат бера олади?..

Айниқса, намозшом вақти боғда айланиб бўлмайдиган, ҳавони қоплаган куюқ тутун нафасингизни бўғиб қўяди. Буни ўйлайдиган мутасаддилар бормикин? Энг ачинарлиси, боғ ўртасидаги Исмоил Сомоний мақбараси захлаб кетган. Қўлаб тушай деб турибди. Унинг атрофи пана-ласткам жойга айланган. Ёш йигит-қизлар учрашадиган жой. Мақбара — табаррук маскан. Унинг атрофида маънавий тоза руҳият бўлиши керак.

Мақбара орқасида ҳайвонот боғи жойлашган. Бу ерда жуда ноёб ҳайвонлар бор. Болалар томоша қилиб завқланишади. Аммо қаровсиз жониворлар ҳам эътиборга муҳтож.

Яқин кунларда, Худо хоҳласа, балки боғ яна гавжум бўлар. Чунки, келажак авлод, қоплаверса, Бухорони кўраман деб келадиган хорижлик сайёҳлар олдига юзимиз ёруғ бўлиши учун ҳам истироҳат боғини дам олиш масканига айлантиришимиз керак. Уз қадриятларимизни, аввало, ўзимиз эъзозлашимиз лозим. Менинг мақсадим ҳам шу, — деди Саодат Нуруллаева.

— Афсус, бу масалада ҳокимиятга, вилоят телерадио-

компаниясига бир неча бор мурожаат қилганман, — сўзида давом этди С.Нуруллаева. — Негадир менга йўлланган жавоб хатларида, балки мурожаатим моҳиятини тўғри тушунишмагандир, нуқул "ҳайвонот боғи ери аукцион орқали сотилади", мазмунидаги жумлалар бор.

Анча вақт олдин истироҳат боғида ниҳол ўтқазилмапти, деган хабарни эшитиб, савоб ишдан

катта бобом Абдулвоҳид Бурхон Мунзин тахаллуси билан шеърлар ижод қилган, шоир киши бўлганлар. Сиз бу фикрларимни газетда эълон қилсангиз, балки савобли ва эзгу ишда уларнинг руҳлари қўлаб, "Сомонийлар" боғи ва Исмоил Сомоний мақбарасига вилоятимиз раҳбарлари эътибор қаратишар, деган умиддаман.

Моҳира ШАКАРОВА, "Hurriyat" мухбири.

"ОБУНА — 2021"

Мен нима учун "Hurriyat"ни ўқийман?

Кобилбек ҚАРИМБЕКОВ, сивёсий шарҳловчи.

— Ўйлайманки, фақат мен эмас, газетамга меҳри бор ҳар бир мухлис бугун "Hurriyat"ни ўқияпти.

Шахсан ўзимга келсак, чоршанба келишини кутиб турман, албатта, газетанинг янги сонини сотиб олиб ўқиш илнжида. Аслида ҳам, журналист, қайси йўналишда қалам тебратмасин, газета ўқиб, фикр-тафаккурини чархлаб бормаса, у ёзаётган нарсасида янги гап айтишга қийналиб қолади. "Hurriyat" ана шундай газета — одамда фикр уйғотади, тафаккурни ўстиради.

Ўзим ҳам керакли ҳафталик маълумотларни "Hurriyat"дан оламан. Айниқса, менга чоп этилган материаллардаги дадиллик, очиклик кўпроқ ёқади. Энг муҳими, газетада маъзулар чекланмаган, маънавият, ижтимоий ҳаёт, халқаро, адабиёт дейсизми, боринги, газета саҳифаларидан барча йўналишлардаги матери-алларни топиб ўқиш мумкин. Бу ўқувчига танлаб ўқиш учун имкон бор дегани.

Журналист ким, атрофида журналист бўлман деб юрган блогер ким, рўйи-рост, очикчасига ёритади. Мақолада айтилган гапдан хато топиб бўлмайдиган. Шунинг учун ҳам "Hurriyat" — ишончли газета.

Яна менга ёқадиган томони, бошқа нашрлар беролмайдиган, бера олмаётган баъзи мақолаларни "Hurriyat"да ўқийсиз!

Азиз юртдошлар, 2021 йил учун обуна давом этмоқда. "Ўзбекистон почтаси" АЖ ва "Матбуот тарқатувчи" АҚ ҳамда соҳага дахлдор корхоналар орқали обунани расмийлаштиришимиз мумкин.

Нашр индекси: 233

МАЪНАВИЯТ

КИТОБ — ИЛМИ ДОНИШЛИК АСОСИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси ҳузуридаги Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлиги ҳамда Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонаси ташаббуси билан "INFOLIB UZBEKISTAN — 2020" "IX Миллий ахборот кутубхона ҳафталиги" ташкил этилди.

Эътироф этиш жоиз, ҳафталикни ташкил этишда кенг қамровли режаларни амалга ошириш мақсад қилинди. Диққатга сазовор жиҳати, "Кутубхона ҳафталиги" муомала таомилига янги атама бўлиб кириб келган. Яқин 10 йил олдин бундай атама ишлатилмасди.

Ахборот кутубхона, асосан, қабул қилинган қонун ва қонуности ҳужжатларини реал ҳаётга татбиқ этиш, яъни китобхоналар билан бевосита ҳамда билвосита амалга ошириш ишларини бажаради.

Кутубхонанинг аҳамиятли жиҳати, халқаро китоб алмашинув имтиёзига эга. Асосий шериклари жаҳоннинг 24 мамлакатидан 30 дан ортиқ ташкилотлардир. Шунингдек, кутубхона "ИФЛА", Евроосий кутубхоналар ва электрон кутубхоналар ва янги ахборот технологияларини ишлаб чиқарувчилар

ҳамда фойдаланувчилар халқаро Ассоциацияларининг аъзоси.

Мана шундай нуфузга эга Ўзбекистон Миллий кутубхонаси мустақиллик йилларида бир қатор миллий ҳамда халқаро лойиҳаларни амалга ошириб келмоқда. "IX Миллий кутубхона ҳафталиги"нинг ўтказилиши ана шундай амалий ишлардан бири ҳисобланади.

Соҳибқирон бобомиз Амир Темур таъбири билан айтганда, "Китоб (bilib) барча бунёдкорлик, яратувчилик ва ақл-идрокнинг, илму донишнинг асосидир, ҳаётни яратувчи мураббийдир".

Дилноза АЗИМОВА, Тошкент шаҳар "Bilib" ахборот кутубхона маркази сектори мудир.

РАССОМ ХАНДАСИ

Хусан СОДИКОВ чизган карикатура.

ТАФАККУР

ФАЛЕСнинг башоратлари

Антик давр фалсафаси билимдонни В.Асмуш шундай ёзади: "Агар Платон асарлари бўлмаганида, биз қадимги юнонлар тўғрисида нафақат оз билиб қолмай, балки ўз-ўзимизни ҳам ёмон билган булардик".

Милет фалсафий мактабининг асосчиси Фалес (мил. ав. 624 — 547 й.) ҳақиқи равишда юнон фани ва фалсафасининг асосчиси саналади. Фалес савдогар, сиёсий арбоб, мунажжим, риёзетчи, географ, физиолог, файласуф эди. У Миср ва Вавилнинг маданияти, фани ва фалсафий меросини ўрганади.

Фалес ҳақида келтирилган маълумотларга кўра, у қуёш тупилишини олдиндан башорат қилган. Бу ҳолат Ой, Қуёш йўлини тўсиши оқибатида содир бўлади дейди. Фалеснинг фикрича, Ойнинг ёруғи Қуёш нурунини Ойдаги инъикосидир. Шунингдек, тарихий манбаларда келтиришича, Фалес Кичик айиқ юлдузини кашф этган. Об-ҳавонинг қандай бўлишини аниқ айтган.

Бундан ташқари, Фалес геометрия фани билан ҳам шугулланган. Унинг таълимотида кўра, табиатдаги турли-туман жисм ва ҳодисалар дастлабки ибтидо мода — сувдан пайдо бўлган. Шундай экан, сувдан ташкил толган барча жисмлар яна сувга айланади. Фалеснинг таъкидлашича, ер ҳам сувдан яратилган. Ер думалоқ, усти текис ва атрофи сув билан қопланган. Сув оламдаги чексиз, турли-туман жисм, ҳодисалар, уларнинг доимий ҳаракати ва ўзгаришларининг ягона ва доимий моддий асосидир. Сув абдийдир, лекин ундан пайдо бўлган жисм ва ҳодисалар вақтинча ва ўтқинчидир. Фалес биринчи бўлиб, оламнинг моддий бирлигини ва бу бирлик доимо ўзгаришда эканлигини эътироф этган.

Ю.ЖУРАЕВ тайёрлади.